Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ

1990 ЙИЛ 17 ИЮНЬ, ЯКШАНБА
№ 137 (4.930).
БАҲОСИ 3 ТИЙИН.

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг газетаси

1974 йил 1 январдан буён нашр этилади ◆ Душанбадан ташқари ҳар куни чиқади

ЎН ИККИНЧИ ЧАҚИРИҚ ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ИККИНЧИ СЕССИЯСИ ОЧИЛИШИ ТЎҒРИСИДА

Ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Советининг иккинчи сессияси 1990 йил 18 июнь куни соат 10 да Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг мажлислар залида очилади.

* * *

ЎЗБЕКИСТОН ССР ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ДИҚҚАТИГА

Ўзбекистон ССР халқ депутатлари 17 июнь куни эрталаб соат 10 дан 19 гача Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумида ва 18 июнь эрталаб соат 8 дан Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети мажлислар зали фойесида рўйхатга олинадилар.

«КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ ПАРТИЯ XXVIII СЪЕЗДИГА ҲАРАКАТ ДАСТУРИ ЛОЙИҲАСИ ТЎҒРИСИДА»

Ўзбекистон Коммунистик партияси XXII съездининг резолюцияси

Ўзбекистон Компартиясининг XXII съезди КПСС Марказий Комитетининг партия XXVIII съездига Ҳаракат дастури лойиҳасини жумҳурият партия ташкилотларида, меҳнат жамоаларида ва оммавий ахборот воситаларида бўлиб ўтган съездолди мунозаралари якунларини муҳокама қилиб, бу жуда муҳим сиёсий ҳужжатнинг долзарблигини қайд этади.

Ўзбекистон коммунистлари КПСС Марказий Комитетининг Ҳаракат дастури лойиҳасини асосан қўллаб-қувватлайдилар ва у ўз мазмунига кўра ҳозирги босқичда социалистик ғояни ривожлантиради, деб ҳисоблайдилар. Ҳаракат дастурида КПССнинг қайта қуришнинг ҳал қилувчи йўналишларида ёриб ўтишни амалга оширишга, халққа муносиб турмуш ва меҳнат шароитларини, ижтимоий адолат ва сиёсий эркинликни, шахснинг ҳар томонлама ривожланиши ва маънавий камолоти учун имкониятни таъминлаб беришга қаратилган азму қарорига Ўзбекистон Компартияси тўла-тўкис қўшилади.

Жумҳурият партия ташкилотларидаги сайлов кампанияси даврида, шунингдек Ўзбекистон Компартиясининг XXII съезди ишлаб турган пайтда Ҳаракат дастури юзасидан бўлган мунозара қайта қуриш тактикаси ва стратегияси юзасидан мавжуд қарашлар ва муқобил фикрларнинг хилма-хиллигини акс эттирди, ижтимоий-иқтисодий соҳадаги, миллатлараро муносабатлардаги кескинлик кучайиб бораётганлигидан, интизом, тартиб ва уюшқоқлик бўшашганидан, КПСС Марказий Комитетининг Ҳаракат дастури жуда кечикиб тайёрланганидан коммунистларнинг ўринли ҳавотирланганини ошкор этди.

Ўзбекистон Компартиясининг XXII съезди Ҳаракат дастурининг бир қанча қоидаларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритишни таклиф қилиш зарур, деб ҳисоблади.

Ҳужжатда коммунистларни, совет кишиларини жуда қизиқтираётган муаммо — биз қандай жамият қураяпмиз, унинг ҳозирги капиталистик жамиятдан афзаллиги ва фарқи нимадан иборат, — деган муаммо тузукроқ далил-исботлар билан ишонарли тарзда баён этилиши керак. Ҳаракат дастурида мамлакатдаги сиёсий кучларнинг жойлашиши, партиянинг ижтимоий негизи ва кўзлаган мақсадларини аниқ ифодалаш лозим. КПСС ўзини янгилашнинг яқин даврида ва истиқболда қандай мақсадларни ўртага қўйиши, у кимнинг манфаатларини ҳимоя қилиши, турли синфлар ва ижтимоий гуруҳлар унинг сиёсатидан нималарни кутишлари мумкинлиги аниқ айтилиши, кўп партиялиликка ўз муносабатини билдириши керак.

Жумҳуриятларнинг ўзига хос хусусияти — турмушнинг вужудга келган миллий уклади, анъаналар, урф-одатлар, фикрлаш тарзи, маънавий қадриятларнинг идрок этилиши ҳозирги шароитда жамият тараққиётининг муҳим омили бўлиб, шу нарса КПСС XXVIII съездининг дастурий ҳужжатида акс эттирилиши, инсонпарвар, демократик социализм сари олға силжиш йўллари ва усуллари белгилаб берилиши лозим.

Бошқариладиган бозор иқтисодиётига ўтилиши ва биринчи галда аҳолининг кам даромадли табақалари ижтимоий аҳволининг ёмонлашиши эҳтимоли борлиги муносабати билан Ҳаракат дастури III бобининг қоидалари жиддий равишда қайта ишлаб чиқилиши керак, шундай қилиш Ўзбекистон учун айниқса зарурдир. Мана шундай шароитда КПСС меҳнаткашлар манфаатларини ижтимоий муҳофаза қилиш, жамиятдаги ижтимоий-сиёсий вазиятни барқарорлаштириш юзасидан белгиланган чора-тадбирларни амалга оширишда ўз мавқеини белгилаб олиши лозим.

КПСС мамлакат иқтисодиётини ривожлантириш стратегиясини белгилаш билан бирга ўзининг дастурий ҳужжатида иттифоқдош жумҳуриятлар бозор муносабатларига ва иқтисодий мустақилликка ўтишида уларнинг дастлабки имкониятлари ҳар хиллигидан иборат муҳим жиҳатни ҳам акс эттириши лозим, Шу билан бирга аҳолининг даромадларидаги, ижтимоий шароитларидаги номутаносибликларни солиқ, кредит соҳасида оқилона сиёсат ўтказиш орқали, нарх-наво системасини ва давлат буюртмаларининг ҳажмларини қайтадан кўриб чиқиш орқали бартараф қилиш йўлини алоҳида ажратиб кўрсатиш мақсадга мувофиқдир. КПССнинг мулкчиликка, шу жумладан ер ва табиий бойликларга нисбатан тутган позициясига ҳам мамлакат турли регионларининг ўзига хос хусусиятларини эътиборга олиб, аниқлик киритиш талаб қилинади.

«Янги федерация сари» бўлимида миллатларнинг ўз тақдирини ўзи белгилаши қоидаларига, шарт-шароитларига, миллий-умуммиллий манфаатларнинг нисбатига партиянинг ёндашувлари равшанроқ баён этилиши, Иттифоқ билан жумҳуриятларнинг ўзаро муносабатларига нисбатан КПССнинг позицияси янада аниқ белгиланиши, бунда ҳар бир иттифоқдош жумҳуриятга ҳақиқий ва тенг сиёсий ҳамда иқтисодий суверенитет берилишини назарда тутиш, шу ўринда Иттифоқ шартномасининг асосий қоидаларини таърифлаб бериш керак.

«Иттифоқдош жумҳуриятларнинг Коммунистик партиялари тўғрисида»ги бандга доир аниқликлар киритилиши лозим. «Иттифоқдош жумҳурият Компартиясининг мустақиллиги» тушунчасини аниқ белгилаб бериш зарур, бу тушунча ташаббускорлик ва ижодкорлик учун имкониятни, КПСС дастурига ва Уставига зид келмайдиган ўз дастурий ҳужжатларини ишлаб чиқишни назарда тутиши керак.

КПССнинг мазкур Ҳаракат дастурида ҳуқуқий кафолатларга, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларига риоя этиш хусусидаги позициясида шуни тан олиш кераккки, бундай кафолатлар ўтмишда бўлмаганлиги ва ҳозирги вақтда ҳам йўқлиги фуқароларнинг сиёсий ҳуқуқлари оёқ ости қилинишига, оммавий жабр-зулмларга, қонунийликни қўпол бузиш ҳолларига олиб келдики, бу нарса Ўзбекистон мисолида айниқса яққол кўринди.

Сўз ва диний эътиқод эркинлиги тўғрисидаги қоидага аниқликлар киритилиши керак. Ҳаракат дастурида уқтирилганидек, партия ўзининг дунёқараши мавқеаларидан қайтмайди, у мана шу мавқеаларни қаттиқ туриб, далил-исботлар билан ҳимоя қилади, деб айтишнинг ўзи кифоя эмас. Бундан ташқари партиянинг диний ташкилотларга муносабат соҳасидаги йўлини аниқлаш керак, бу ташкилотлар одамлар ўртасидаги муносабатларга ҳисса қўшишдан ташқари инсонпарварлик онгини шакллантиришга, маънавийлик ва ахлоқийликни тарбиялашга фаол таъсир ўтказиши, тинчликни мустаҳкамлашга кўмаклашиши мумкин.

Ўзбекистон Компартиясининг XXII съезди КПСС XXVIII съезди номига жумҳурият коммунистларининг амалий таклифларини юбориш лозим, деб ҳисоблайди ва мамлакат коммунистлари олий анжуманининг якунловчи ҳужжатини пухта равишда ишлаб чиқиш чоғида бу таклифлар эътиборга олинади, деб ишонч билдиради.

ҚОЗОҒИСТОН ВА ЎЗБЕКИСТОН ҲАМКОРЛИГИ

Қозоғистон ССР Президенти, Қозоғистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи котиби Н. А. Назарбоев 15 июнь куни Тошкентда бўлди.

У Ўзбекистон ССР Президенти, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи котиби И. А. Каримов билан суҳбатлашди. Икки қардош республика ўртасидаги ҳамкорликни янада ривожлантиришга тааллуқли кўп масалалар кўриб чиқилди.

Суҳбатдошлар яқинда бўлиб ўтган Қозоғистон Компартияси XVII съезди ва Ўзбекистон Компартияси XXII съезди якунлари тўғрисида, КПСС XXVIII съездига тайёргарлик қандай бораётганлиги ҳақида бир-бирларига ахборот бердилар. Компартиялар ўртасидаги муносабатлар партиявий ўртоқлик ва қардошлик принциплари асосида ривожланиб, мустаҳкамланиб бораётганлиги таъкидланди. Қозоғистон ва Ўзбекистон коммунистлари ўз анжуманларида жумҳуриятларнинг чинакам сиёсий ва иқтисодий мустақиллигини таъминлашга, жамиятни жипслаштирувчи, уни миллий ва ижтимоий тараққиётнинг сифат жиҳатдан янги марраларига олиб чиқишга қодир бўлган куч сифатида ҳаракат қилаётган ўз партиялари мустақиллигини мустаҳкамлашга қаратилган йўлларни ва амалий ҳаракатларни белгилаб олдилар. Улар КПССни парчалаб юборишга ҳар қандай уринишларга қарши чиқмоқдалар, партиянинг ташкилий ва ғоявий бирлигини ҳимоя қилмоқдалар.

Суҳбатда қайта қуришнинг долзарб муаммоларига, хусусан бошқариладиган бозор иқтисодиётига ўтиш муаммоларига катта аҳамият берилди. Шу муносабат билан бозор иқтисодиёти сари фақат умумхалқ қўллаб-қувватлаган ижтимоий ҳимоя қилиш тадбирлари билан бориш кераклиги, юз бераётган ижтимоий-иқтисодий вазият, қўшни республикаларнинг ўзига хос хусусиятлари ҳисобга олиниши таъкидланди.

Н. А. Назарбоев билан И. А. Каримов Қозоғистон ва Ўзбекистон халқлари ўртасидаги тарихий таркиб топган яхши қўшничилик муносабатлари бундан буён ҳам дўстлик ва қардошлик асосида мустаҳкамланиб, ривожланиб бораверади, деб ишонч билдирдилар.

Н. А. Назарбоев Ўзбекистон пойтахтида бўлган вақтида В. И. Ленин ҳайкали пойига гуллар қўйди.

(ЎзТАГ).

Суратда: Тошкент аэропортида учрашув пайти.
Б. Юсупов олган сурат (ЎзТАГ).

КПСС УСТАВИНИНГ ЛОЙИҲАСИ ЮЗАСИДАН ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ XXII СЪЕЗДИНИНГ РЕЗОЛЮЦИЯСИ

Ўзбекистон Компартияси XXII съезди съездолди мунозараси якунларини чиқарар экан, КПСС Уставининг лойиҳаси юзасидан жумҳурият партия комитетларига, оммавий ахборот воситаларига коммунистлардан ўн минглаб хатлар, партия йиғилишлари ва конференцияларининг қарорлари ҳамда мурожаатномалари келганини қайд этади.

Съезд жумҳурият коммунистларининг коллектив фикрини ифодалаб, Ўзбекистон Компартияси КПССнинг ғоявий ва ташкилий бирлиги позицияларида қатъий турганини билдиради, марксизм-ленинизм ғояларига, инсонпарвар, демократик социализм қуриш ишига, байналмилалчилик, барча миллат ва элат меҳнаткашларининг дўстлиги ҳамда ҳамкорлиги қоидаларига содиқ бўлиб қолаётганини таъкидлайди.

Съезд иттифоқдош жумҳуриятлар Компартияларининг Устав лойиҳасида таклиф қилинган янги мақомини қўллаб-қувватлайди. Улар янгиланган КПСС таркибида ўзларининг дастурий ҳужжатларини ишлаб чиқиш, коммунистларнинг фикрига ва жумҳурият манфаатларига асосланиб, ўз сиёсий ва амалий фаолиятининг устун жиҳатларини белгилаш, барча ташкилий, кадрлар, штатларнинг тузилиши, молиявий масалаларни ва партия турмушининг бошқа масалаларини мустақил ҳал этиш, нашриётчилик фаолияти билан шуғулланиш, бошқа партиялар, шу жумладан чет эл партиялари ва жамоат ҳаракатлари билан алоқа боғлаб туриш ҳуқуқига эга бўлишлари керак.

Съезд ҳисоблайдики, КПСС Уставининг лойиҳаси партиянинг ролини ва унинг ҳозирги босқичдаги сиёсий вазифаларини янгича тушунишга асосан мос келади. Унда партия ташкилотларининг ташаббусини, фаоллигини ривожлантириш учун зарур имкониятлар яратиб қўйилган, партиянинг сиёсати ва фаолиятида партиялилар оммасининг ҳақиқий ҳокимиятини ўрнатиш имконияти кенгайтирилган. Устав лойиҳасидаги демократиялашга, ошкораликни, коллегиячиликни кенгайтиришга, ички партия турмушида чинакам партиявий ўртоқликни қайта тиклашга қаратилган қоидаларни коммунистлар мамнуният билан кутиб олдилар.

Шу билан бирга съезд КПСС Уставининг лойиҳаси юзасидан бир қанча жуда муҳим таклифлар киритиш зарур, деб ҳисоблайди.

Партиянинг сиёсий моҳияти тўғрисидаги қоидани аниқроқ таърифлаш, унинг ижтимоий базасини равшанроқ белгилаб бериш лозим. КПСС ўз моҳияти ва руҳи жиҳатидан, кундалик амалий ҳаракат жиҳатидан ленинча, пешқадам типдаги оммавий партия бўлиши керак.

Ўзбекистон Компартиясининг съезди Уставда партиянинг ташкилий негизи бўлмиш демократик марказчилик қоидасини янгилаш, янги мазмун билан тўлдириш ва аниқ белгилаб бериш тарафдоридир. Ҳозир, сиёсат майдонида кўпдан-кўп жамоат ҳаракатлари пайдо бўлган ва партия ҳақиқатда кўп партиялилик шароитида ишлаётган бир пайтда унинг ташкилий бирлиги, партиявий интизом бўшашиб кетишига йўл қўйиб бўлмайди. Жумҳурият коммунистлари аксариятининг фикрича, демократик марказчилик қоидасининг емирилиши ҳаракат бирлигини қийинлаштиради, партиявий тузилмаларнинг заифлашувига олиб боради.

Партиянинг раҳбар органларига янги кучлар доимо келиб туришини таъминлаш мақсадида съездлар (ҳисобот-сайлов конференциялари) ўртасидаги даврда ўтказиб туриладиган партия конференциялари, шу жумладан КПССнинг Бутуниттифоқ конференцияси сайлаб қўйилган органларнинг аъзоларини алмаштириш ҳуқуқига эга бўлиши белгилаб қўйилсин.

Съезд Уставда юқори партия органларининг қуйи органлар олдида, ўз партия ташкилотларидаги коммунистлар олдида ҳисоб бериб туришлари муддатлари ва тартиби аниқ белгилаб қўйилиши, шу тариқа партия комитетларининг фаолиятида ошкоралик қоидаси норматив тарзда мустаҳкамланиши зарур, деб ҳисоблайди.

Компартия съезди КПСС XXVIII съездига янги Уставнинг муҳокамаси доирасида:

— КПССнинг марказий органларини тенг шароитларда вакиллар юбориш йўли билан иттифоқдош жумҳуриятлар Компартияларининг вакиллиги қоидалари асосида тузиш, уларнинг ўз вакилларини съездлар ва конференциялар қарорига, улар ўртасидаги даврда эса тегишли партия комитетлари пленумларининг қарорига биноан чақириб олиш ва алмаштириш ҳуқуқи тўғрисидаги;

— КПСС марказий органларининг умумпартиявий, шунингдек уларнинг фаолиятига алоқадор қарорларини ишлаб чиқишда иттифоқдош жумҳуриятлар Компартияларининг албатта иштирок этиши, бунинг учун мазкур қарорлар сайлаб қўйилган органларда ёки жумҳуриятларнинг бошланғич партия ташкилотларида олдиндан албатта муҳокама қилиниши тўғрисидаги таклифларни киритиш зарур, деб ҳисоблайди.

Фақат тавсия тусидаги қарорларгина бу тартиб-қоидадан ташқари қабул қилиниши мумкин.

Съезд бошланғич партия ташкилотларининг мустақиллигини ошириш йўлини қўллаб-қувватлаб, корхоналардаги, ўқув юртларидаги, давлат муассасаларидаги, қуролли кучлардаги ва ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлардаги партия ташкилотларини тугатиш тўғрисидаги таклифларни қатъиян рад қилади, шунингдек уларни тузиш, шакллантириш ва бекор қилиш тартибини аниқроқ белгилаб қўйиш зарур, деб ҳисоблайди.

Съезд партияга қабул қилишга жўн ёндашув Устав лойиҳасига асос қилиб олинганига қарши эътироз билдиради ва Уставда партияга қабул қилиш масалаларини узил-кесил ҳал этиш ҳуқуқини партия комитетларига эга бўлган бошланғич партия ташкилотларига беришни, қолган партия ташкилотлари учун эса уларнинг қарорларини албатта район (шаҳар) партия комитети тасдиқлашини кўзда тутишни мақсадга мувофиқ, деб ҳисоблайди. Бошланғич партия ташкилотлари КПССга киришни хоҳловчиларни текширишнинг у ёки бу усулларини, шу жумладан номзодлик стажини, топшириқ бериш системасини ва номуносиб кишиларнинг партия сафларига суқулиб киришидан уни муҳофаза қиладиган бошқа шарт-шароитларни ўзлари белгилаш имкониятига ҳам эга бўлишлари керак.

Съезд КПСС Уставида партиянинг асоси бўлмиш бошланғич партия ташкилотигина эмас, шу билан бирга партиянинг асосий бошланғич территориал таянч бўғини бўлмиш район (шаҳар) партия ташкилотининг мақомини, шунингдек бошланғич партия ташкилотларига имкони борича кўпроқ мустақиллик берилишини ҳамда демократик марказчилик қоидаси асосида умумпартиявий вазифаларни ҳал қилиш учун уларнинг куч-ғайратларини бирлаштириш зарурлигини ҳисобга олиб, уларнинг ўзаро муносабатларини ҳам аниқроқ белгилаб қўйиш зарур, деб ҳисоблайди.

Съезд КПСС Уставида «Назорат-тафтиш комиссиялари» деган мустақил бўлим бўлишини мақсадга мувофиқ деб ҳисоблайди.

Сайлаб қўйилган партия органларининг ишини кучайтириш учун Устав лойиҳасига шу органлар аъзоларининг бир қисми партия комитетлари тузадиган доимий асосдаги комиссияларда ишлашлари, партия маблағидан маош олиб туришлари тўғрисидаги қоида киритилсин. «Партиянинг мулки ва пул маблағлари» бўлимида партия комитетларининг мустақил ишлаб чиқариш ва тижорат фаолияти олиб бориш ҳуқуқи мустаҳкамлаб қўйилсин. Аъзолик бадалларининг 50 фоизгача бўлган қисмини қуйи партия бўғинларида қолдириш зарурлиги ҳақида коммунистлар билдирган фикрни қувватлаб, съезд бу маблағдан фойдаланиш масаласини ҳал этиш ҳуқуқини бошланғич, район, шаҳар партия ташкилотларининг коллегиал органларига беришни таклиф қилади.

Ўзбекистон Компартиясидан КПСС XXVIII съездида қатнашадиган делегатларга мазкур таклифларни съезд муҳокамасига қўйиш ва уларнинг қабул этилишига эришиш топширилсин.

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИДА КЕНГАШ

16 июнь куни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетида жумҳуриятнинг иқтисодий мустақилликка ва бошқариладиган бозор иқтисодиётига ўтиши масалаларига бағишланган кенгаш бўлди. Унда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг, жумҳурият Министрлар Совети ва Давлат план комитетининг масъул ходимлари, жумҳурият Олий Совети доимий комиссияларининг раислари, министрликлар ва идораларнинг, давлат комитетларининг, катта корхоналар ва бирлашмаларнинг раҳбарлари, олимлар, Тошкент шаҳри ва пойтахт вилояти партия, совет ходимлари қатнашдилар.

Ўзбекистон ССР Президенти, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи котиби И. А. Каримов тўплангандар ҳузурида нутқ сўзлади. Мамлакатда юз берган ҳозирги ғоят мураккаб вазиятда иқтисодий муаммоларнинг ҳал қилиниши биринчи даражали аҳамиятга эгадир, деб таъкидлади у. Ўзбекистон Компартиясининг XXII съезди ўртага қўйган вазифалар орасида жумҳуриятнинг чинакам сиёсий суверенитети ва иқтисодий мустақиллигини таъминлаш вазифалари бор. Бу вазифаларнинг ҳал этилиши Ўзбекистонга ўз халқи фаровонлигини оширишга доир ҳаётий муҳим масалаларни ҳал қилишга, барпо этилган имкониятлар ва ресурсларни жумҳурият меҳнаткашлари манфаатларини кўзлаб режалаштиришга ва фойдаланишга, марказ, бошқа жумҳуриятлар ва чет мамлакатлар билан ўзаро алоқаларини ўзаро манфаатли асосда мустақил қуришга имкон беради.

Ўртага қўйилган муаммолар юзасидан очиқчасига амалий тарзда батафсил гаплашиб олинди. Президент Фармони билан хом ашё ва енгил саноат маҳсулотлари таъминоти ҳамда уларни сотиш бош бошқармаси — «Узглавлегснабсбит» ҳамда жумҳурият ташқи савдо ва хорижий мамлакатлар билан алоқалар давлат комитети тузилганлиги Ўзбекистон ССРнинг иқтисодий мустақиллиги ва суверен ҳуқуқларини мустаҳкамлашга доир дастлабки аниқ қадамлар бўлди.

Кенгашда Чирчиқ «Электрохимпром» ишлаб чиқариш бирлашмасининг бош инженери Ф. П. Юсупов, ташқи иқтисодий банк бошқаруви раиси Н. К. Каримов, жумҳурият маҳаллий саноат министри В. А. Чжен, Олмалиқ химия заводининг директори М. М. Мирхўжаев, бинокорлик материаллари саноати министри И. Н. Искандаров, халқ таълими министрининг биринчи ўринбосари Ю. Н. Абдуллаев, Ўзбекистон Фанлар академиясининг академиги А. М. Акромхўжаев сўзга чиқдилар.

Кенгаш ишида жумҳурият Министрлар Советининг Раиси Ш. Р. Мирсаидов, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг котиби Р. А. Попов иштирок этдилар.

(ЎзТАГ).

Иттифоқдош ва автоном республикалар давлат ҳокимиятининг олий органларига

Ҳурматли халқ депутатлари!

СССР Олий Советининг ушбу мурожаатномасини мамлакат ҳал қилишга киришган вазифаларнинг характери ва хусусиятлари тақозо этган, сайловчилар олдида, бутун халқ олдида, унинг ҳозирги даври ва келажаги олдида сиз билан бизнинг умумий масъулиятимизни англаш тақозо этган.

Ҳозир давлатимиз тарихида энг қийин маррани ўтишимиз лозим, бу маррада бир-бирларининг манфаатларини ҳисобга олмай, бинобарин, умуман мамлакат манфаатини ҳисобга олмай ёлғиз ҳолда тангликдан чиқиш йўлларини излаш истаги давлатимиз мавжудлигига реал хавф солиши мумкин. Ҳолбуки, ана шу манфаатларни ва уларнинг балансини ҳисобга олиш ҳаммамиз учун мақбул мақсадларга эришиш мумкин бўлган бирдан-бир йўлдир. Акс ҳолда совет жамияти иқтисодий, ижтимоий ва ҳуқуқий тарзи, Совет давлати вайрон бўлишининг олдини олиб бўлмайди.

Фақат биргаликда, фақат қалин ҳамкорликда муваффақиятга эриша оламиз. Кўп миллатли мамлакатимизда тараққиётни бўлиб бўлмайди. Равшанки, бу ҳамма баравар қадам ташлаши, фақат бир буйруққа бўйсуниши керак деган маънони билдирмайди, совет социалистик республикалари мустақиллигини мутлақо камситмайди.

Шунинг учун ҳам биз, мамлакатдаги барча жумҳуриятларнинг, ҳамма мухтор ва ҳудудий тузилмаларнинг вакиллари бўлган СССР халқ депутатлари сизларни халқларимиз бахт-саодати йўлида биргаликда амалий иш олиб бориш учун куч-ғайратларни бирлаштиришга чақирамиз.

Ҳозирги вақтда энг аввало янгиланган федерациямиз — мустақил социалистик давлатлар иттифоқи биноси қурилаётган пойдеворни мустаҳкамлашимиз зарур. Умумиттифоқ бозори ана шундай пойдевор бўлиши лозимки, уни фақат биргаликдаги куч-ғайратлар билан, товарлар ва ғояларнинг эркин ҳаракати бўлган, Иттифоқ резерв системалари — ҳар бир Совет Республикасининг манфаатларини кафолат билан ҳимоя қиладиган ресурслар, молия, меҳнат системаларининг яхши созланган воситалари бўлгандагина барпо этиш мумкин.

Мамлакат иқтисодиёти ўзаро алоқаларини акс эттирадиган ва ривожлантирадиган умумиттифоқ бозорини шакллантириш миллатлараро муносабатларнинг ҳозирги даврдаги воқелигига мос келадиган Иттифоқ шартномасини ишлаб чиқиш учун, ССР Иттифоқининг шартномавий асосларини мустаҳкамлаш учун янги омил бўлади. Бунинг учун бизнинг ихтиёримизда етарли даражада мустаҳкам ҳуқуқий база мавжуд, бу база сўнгги вақтда СССР Олий Совети қабул қилган қонунлардан таркиб топади, бу соҳада совет федерацияси барча субъектларини биргаликда излашда, шубҳасиз янгича ёндашувлар ҳам, ечимларнинг янги вариантлари ҳам топилиши мумкин.

СССР Олий Совети сизларни умумиттифоқ бозорини барпо этишнинг, федерациямизни янгилашнинг, янги Иттифоқ шартномасини тайёрлашнинг қонун принципларини ишлаб чиқишда ўзаро келишиб куч-ғайрат сарфлашга даъват этади. Бунинг учун Иттифоқ органлари, комитетларимиз ва комиссияларимиз, СССР халқ депутатлари тўплаган қонун лойиҳаларини тайёрлаш тажрибасидан фойдаланиш мумкин.

Биз барча иттифоқдош ва мухтор жумҳуриятларнинг Олий Советларини, уларнинг комитетлари ва комиссияларини ҳамкорлик ва баҳамжиҳат ҳаракат қилишга чақирамиз, бу ишга таниқли иқтисодчиларни, сиёсатчиларни, социологларни, ҳуқуқшуносларни жалб этишга, ҳар бир фикрни, ҳар бир амалий ғояни эшитишга, муҳокама қилишга ва ҳисобга олишга тайёрмиз.

Келинглар, ҳамкорлик қилишга умумий иродамизни намоён этайлик, бундай ҳамкорликда ютқазганлар ҳам, камситилганлар ҳам, хафа қилинганлар ҳам бўлмайди.

Шу даъват билан сизларга, сизлар орқали эса Ватанимиз манфаатларини қадрлайдиган ҳамма кишиларга мурожаат қиламиз. Ишончимиз комилки, биргалашиб, бир-биримизга мадад бериб, ғоялар ва тажрибаларни бир-биримизга ўргатиб, ҳеч ким ёлғиз уддалай олмайдиган шу қийин йўлдан муваффақият билан ўта оламиз.

СССР ОЛИЙ СОВЕТИ

СССР Олий Советининг учинчи сессиясида 1990 йил 14 июнда қабул қилинган.

Ўзбекистон ССР Олий Совети доимий комиссияларида

Маданият, фан, халқ таълими ва тарихий обидаларни асраш ва миллатлараро, тил ва байналмилал тарбия доимий комиссиялари Ўзбекистон ССР Давлат мадҳияси матнини ёзиш юзасидан ўтказиладиган конкурснинг аввал белгиланган бир ойлик муҳлати қўйилган жиддий вазифага муносиб мукаммал шеърий асар яратиш учун етарли эмас, деб топдилар.

Шоирларимизнинг чинакам ижодий мусобақаси учун тўлиқ имконият яратиш ва конкурсда кўпроқ муаллифларнинг иштирокини таъминлаш мақсадида конкурснинг муҳлати шу йилнинг 15 сентябригача узайтирилади. Мадҳиянинг конкурсда ғолиб чиққан шеърий матни Ўзбекистон ССР Олий Совети сессиясида кўриб чиқилгандан сўнг унинг мусиқасини яратиш учун ўтказиладиган конкурсга алоҳида муҳлат белгиланади.

(ЎзТАГ).

СССР Олий Советининг қарори

СССРда БОШҚАРИЛАДИГАН БОЗОР ИҚТИСОДИЁТИГА ЎТИШНИНГ АСОСИЙ РЕЖАЛАРИ ТЎҒРИСИДА

СССР Олий Совети СССР Министрлар Советининг Раиси ўртоқ Н. И. Рижковнинг «Мамлакатнинг иқтисодий аҳволи ва бошқариладиган бозор иқтисодиётига ўтишнинг асосий режалари тўғрисида»ги маърузасини тинглаб ҳамда иқтисодий ислоҳотни изчиллик билан амалга оширишга алоҳида аҳамият бериб, **қарор қилади:**

1. Бозор муносабатларига ўтиш туб иқтисодий ислоҳотнинг бош мазмуни деб ҳисоблансин.

СССР Министрлар Совети:

СССР халқ депутатлари иккинчи съезди қарорига мувофиқ ишлаб чиқилган бошқариладиган бозор иқтисодиётига ўтишнинг асосий режаларига иттифоқдош ва автоном республикалар Олий Советлари ишлаб чиққан тавсияларни, СССР Олий Совети учунчи сессиясида айтилган таклифларни ҳисобга олиб тўлдирсин ва ўзгаришлар киритсин;

бошқариладиган бозор иқтисодиёти структураси ва механизмини шу йилдан бошлаб шакллантиришга доир тадбирларнинг ўзаро боғлиқ йўналишлари ва муддатлари режаларини, шу жумладан молия-кредит ва нарх сиёсатига янгича ёндашувларни, ССР Иттифоқи халқ хўжалигини бошқариш идоралари системасини ўзгартиришга доир таклифларни, бозор муносабатларига ўтишнинг ижтимоий-иқтисодий оқибатлари фаразларини 1990 йил 1 сентябргача тақдим этсин;

тугалланмаган қурилишлар ҳажмини, мудофаага ажратиладиган маблағни, давлат аппаратини сақлашга ажратиладиган маблағни, чет давлатларга ёрдам беришни қисқартириш, ортиқча моддий запасларни сотиш, халқ хўжалигининг барча тармоқларида тежамкорликни мустаҳкамлаш, ташқи иқтисодий алоқалар самарадорлигини ошириш ҳисобига бюджетдаги камомадни қисқартиришни кўзда тутсин.

СССР ҳукумати тақдим этган материаллар, шу жумладан бу материалларнинг ўхшаш вариантлари ҳамда улар юзасидан СССР Министрлар Совети чиқарган хулосалар сентябрь ойи давомида СССР Олий Советининг комитетларида ва палаталарнинг доимий комиссияларида таниқли олимлар жалб этилиб, олдиндан кўриб чиқилсин.

2. Иттифоқдош ва автоном республикаларнинг Олий Советларига, халқ депутатлари маҳаллий Советларига бошқариладиган бозор иқтисодиётига ўтишнинг асосий режаларини 1990 йил 1 сентябргача ўз сессияларида кўриб чиқиш тавсия қилинсин. СССР Министрлар Совети томонидан ишлаб чиқилган аҳолининг, айниқса камбағал тоифаларнинг, шунингдек фуқароларнинг жамғармалари, хайрия жамғармалари бошқариладиган бозор иқтисодиётига ўтилиши ва нарх ислоҳоти муносабати билан ижтимоий ҳимоя қилиниши кафолатларига доир таклифларни муҳокама қилишга алоҳида эътибор қаратилсин.

СССР Министрлар Совети СССР Олий Советининг комитетлари ва палаталарнинг доимий комиссиялари билан биргаликда бўлиб ўтган муҳокама натижаларини 1990 йил 1 сентябрга қадар умумлаштирсин.

3. СССР Министрлар Совети бошқариладиган бозор иқтисодиётига ўтишнинг ҳуқуқий ва иқтисодий шартларини таъминлаш мақсадида бунинг учун зарур қонунларнинг лойиҳаларини ишлаб чиқиб, уларнинг тайёр бўлишига қараб 1990 йил август-октябрь ойларида СССР Олий Советига тақдим этсин.

СССР Олий Советининг Президиуми Иттифоқ ва республика даражаларида устунлигига қараб ишлаб чиқилиши ва қабул қилиниши лозим бўлган қонун ҳужжатлари рўйхатини 25 июнга қадар иттифоқдош ва автоном республикалар давлат ҳокимияти олий органлари билан келишиб олсин.

4. СССР Олий Совети Президумига, СССР Министрлар Советига, СССР Олий Советининг комитетларига ва палаталарнинг доимий комиссияларига СССР халқ депутатлари иккинчи съезди қабул қилган қарорларнинг, мулкчилик, ер, СССРдаги ижара муносабатлари ҳақидаги, ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном республикаларнинг иқтисодий муносабатлари асослари, маҳаллий ўзини ўзи бошқариш ва маҳаллий хўжалик, СССРдаги корхоналар тўғрисидаги қабул қилинган ва кучга кирган қонунларнинг ҳамда иқтисодий ислоҳотни амалга ошириш билан боғлиқ бошқа қонун ҳужжатларининг ижроси устидан назоратни ташкил этиш топширилсин.

СССР Олий Советининг тўртинчи сессиясида СССР ҳукуматининг мазкур қонунлар қандай бажарилаётганлиги тўғрисидаги ҳисоботи эшитилсин.

5. Бошқариладиган бозор иқтисодиётига ўтишнинг зарур шарт-шароитларини сира кечиктирмай вужудга келтириш мақсадида мулкчилик, ер тўғрисидаги, ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном республикаларнинг асосий иқтисодий муносабатлари, СССРда ижара муносабатлари, маҳаллий ўзини ўзи бошқариш ва маҳаллий хўжалик ҳақидаги қонунларни, аввало кичик корхоналарни ривожлантириш, хўжалик фаолияти ва соҳибкорлик эркинлиги, мулкни давлатдан бегоналаштириш ва маҳаллийлаштириш, монополияга қарши тадбирлар, акционерлик жамиятлари ва бошқа ширкатлар, давлат эҳтиёжлари учун ишлар ва маҳсулот етказиб бериш, СССРда банк фаолияти, СССРда соғлиқни сақлаш, маориф, фан ва маданиятнинг иқтисодий ва ҳуқуқий ҳимояси тўғрисидаги қонунларни амалга ошириш юзасидан СССР Президентига фармонлар чиқариш тавсия қилинсин ёки СССР Министрлар Советига қарорлар ва муваққат низомлар қабул қилиб, 1990 йил 1 июлдан кучга киритиш топширилсин.

6. СССР Министрлар Совети корхоналар ва ташкилотлардан бошлаб хўжаликни бошқаришнинг ҳамма даражаларида 1991 йил иқтисодий ва ижтимоий ривожланиш планларини ишлаб чиқишни ташкил этсин. Бунда СССР Олий Совети қабул қилган ҳамда кўриб чиқаётган хўжалик фаолияти, ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном республикалар ўзаро муносабатларининг, умумиттифоқ бозорини шакллантиришнинг янги қонун асослари, ижтимоий, маданий соҳаларни ривожлантиришга, экология вазиятини яхшилашга оширилган талаблар, СССР халқ депутатларининг СССР Олий Совети учинчи сессиясида айтган таклиф ва мулоҳазалари ҳисобга олинсин.

1991 йилда мамлакатни иқтисодий ва ижтимоий ривожлантириш давлат плани ва бюджети лойиҳалари 1990 йил октябрида СССР Олий Советига тақдим этилсин.

СССР Давлат план комитети, СССР Молия министрлиги 1991 йилда мамлакатни иқтисодий ва ижтимоий ривожлантириш давлат плани ва бюджети лойиҳаларига доир материалларни СССР Олий Советининг тегишли комитетларида ва палаталарнинг доимий комиссияларида олдиндан кўриб чиқиш учун 1990 йил 15 сентябрдан кечиктирмай топширсин.

7. Бошқариш ва планлаштириш системасидаги принципиал ўзгаришлар, бошқариладиган бозор иқтисодиётига ўтиш муносабати билан СССРни иқтисодий ва ижтимоий ривожлантириш истиқболларини 1992 йил планини тайёрлаш билан бир вақтда ишлаб чиқиш мақсадга мувофиқ деб ҳисоблансин.

СССР Олий Советининг Раиси
А. ЛУКЬЯНОВ.
Москва, Кремль.
1990 йил 13 июнь.

СССР Олий Советининг қарори

СССР ҳукуматининг нон ва нон маҳсулотлари чакана нархларини оширишга доир таклифлари ҳақида

СССР Олий Совети СССР ҳукуматининг нон ҳамда нон маҳсулотлари чакана нархларини оширишга, давлат бюджети маблағи ҳисобидан аҳолига олдиндан ва пул билан тўла товон тўлашга доир таклифларини кўриб чиқиб, бу таклифларни қабул қилиш иттифоқдош ва автоном республикалар давлат ҳокимияти олий органлари билан биргаликда албатта кўриб чиқиш ва келишиб олишни талаб қилади, деб ҳисоблайди.

Ана шуни ҳамда СССР Олий Совети 1989 йил 31 октябрда қабул қилган «1990 йилги СССР Давлат бюджети тўғрисида»ги СССР Қонуни ҳамда СССР Олий Советининг 1989 йил 20 ноябрдаги «Истеъмол бозорини барқарор этиш ва нархлар устидан давлат назоратини кучайтириш юзасидан қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги қарори билан 1990 йилда кундалик эҳтиёж моллари, шу жумладан нон ва нон маҳсулотлари, ёрма, дуккакли, макарон маҳсулотлари нархини ошириш тақиқлаб қўйилганлигини ҳисобга олиб, нон ҳамда нон маҳсулотлари нархларини ошириш масаласини иттифоқдош ва автоном республикаларнинг Олий Советлари ҳамда Министрлар Советлари билан биргаликда ишлаб чиқиш ва келишиш СССР Министрлар Советига топширилсин ҳамда уларнинг таклифлари асосида ва шу таклифларни ҳисобга олган ҳолда бу масала СССР Олий Советининг тўртинчи сессиясида қайтадан муҳокама қилинсин.

СССР Олий Советининг Раиси
А. ЛУКЬЯНОВ.
Москва, Кремль.
1990 йил 14 июнь.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Қонуни

СССРдаги КОРХОНАЛАР ТЎҒРИСИДА

Ушбу Қонун товар-пул муносабатлари ва бошқариладиган бозор тараққиёти шароитида мулкчилик шакллари ва унинг фаолияти хилма-хиллигида корхоналарни ташкил этишнинг умумий ҳуқуқий, иқтисодий ва ижтимоий асосларини белгилаб беради.

Қонун корхоналарнинг мустақиллигини таъминлашга қаратилган бўлиб, хўжалик фаолиятини амалга оширишда унинг ҳуқуқлари ва масъулиятини белгилаб беради, корхонанинг бошқа корхоналар ва ташкилотлар, халқ депутатлари Советлари, давлат бошқарув идоралари билан муносабатларини тартибга солади, ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном республикаларнинг бошқа қонунлари билан биргаликда амал қилади.

I БУЛИМ. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

1-модда. **Корхона ва унинг асосий вазифалари**

1. Ҳуқуқий шахс ҳуқуқига эга бўлган, мол-мулкдан меҳнат жамоаси фойдаланиши асосида маҳсулот ишлаб чиқарадиган ва сотадиган, иш бажарадиган, хизмат кўрсатадиган мустақил хўжалик юритувчи субъект корхона ҳисобланади. Корхона ўз таркибида бошқа ҳуқуқий шахсга эга бўлмайди.

Корхона мулк ва ишлаб чиқариш воситалари ҳамда бошқа мол-мулк шаклидан қатъи назар, хўжалик ҳисоби усулида иш олиб боради.

2. Ўз маҳсулоти, ишлари, хизматларига жамоат эҳтиёжларини қаноатлантириш ҳамда олинган фойда асосида меҳнат жамоаси аъзоларининг иқтисодий манфаатларини ва корхона мулки эгаси манфаатларини амалга ошириш корхонанинг асосий вазифаларидир.

3. Корхона агар ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном жумҳуриятлар қонун ҳужжатларида тақиқлаб қўйилмаган бўлса, корхона Уставида кўзда тутилган мақсадларга мос келадиган хўжалик фаолиятининг ҳар қандай турларини амалга ошира олади.

Рўйхати ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном жумҳуриятлар қонун ҳужжатлари билан белгилаб қўйиладиган фаолиятнинг айрим турлари билан корхона фақат махсус рухсатнома (лицензия) асосида шуғулланиши мумкин.

2-модда. **Корхоналар турлари**

1. «СССРда мулкчилик тўғрисида»ги СССР Қонунида белгилаб қўйилган мулкчилик шаклларига мувофиқ қуйидаги турдаги корхоналар иш олиб бориши мумкин:

совет фуқароларининг мулкига асосланган якка, оилавий корхона;

коллектив мулкка асосланган коллектив корхона; кооперативга тегишли ишлаб чиқариш кооперативи, корхонаси; акционерлик жамияти ва ўзга хўжалик жамияти ёки ширкати шаклида тузилган ёхуд ана шундай жамият ёки ширкатга тегишли корхона; жамоат ташкилотининг корхонаси; диний ташкилотнинг корхонаси;

давлат мулкига асосланган давлат Иттифоқ корхонаси; давлат жумҳурият (иттифоқдош жумҳурият) корхонаси; автоном жумҳурият, автоном вилоят, автоном округ корхонаси; давлат коммунал корхонаси.

2. Қўшма корхона унинг ҳуқуқий шахс ҳуқуқидан фойдаланадиган муассислари мол-мулкини бирлаштириш асосида барпо этилади. СССР қонунларига мувофиқ қўшма корхона муассислари орасида хорижий ҳуқуқий шахслар ва фуқаролар бўлишлари мумкин.

3. Мулкчилик шаклидан қатъи назар, хўжалик обороти ҳажмига ва ундаги ходимларнинг сонига мувофиқ корхона кичик корхоналар қаторига киритилиши мумкин, бундай корхоналарни барпо этиш ва улар фаолиятининг ўзига хос жиҳатлари, шунингдек, корхоналарнинг бу турига киритиш тартиби СССР қонунлари билан белгилаб берилади.

4. СССРда корхоналарнинг бошқа турлари, жумладан, тузилиши СССРнинг қонун ҳужжатларига зид бўлмаган ижара корхоналари иш олиб бориши мумкин.

3-модда. **Корхоналарнинг бирлашмалари**

1. Корхоналар ихтиёрийлик асосида иттифоққа, хўжалик уюшмаларига, концернларга ҳамда фаолиятни мувофиқлаштириш, уларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилишни таъминлаш, тегишли давлат органлари ва ўзга органларда, шунингдек, халқаро ташкилотларда умумий манфаатларни ҳимоя қилиш мақсадида тармоқ, территориал ёки ўзга принцип асосида бошқа бирлашмаларга қўшилишлари мумкин. Корхоналарнинг ўзаро келишилган қарорига мувофиқ айрим ишлаб чиқариш-хўжалик вазифаларини ва бошқа вазифаларни марказлаштирилган тартибда бажариш бирлашма зиммасига юклатилиши мумкин. Мазкур тузилмалар ССР Иттифоқи ва иттифоқдош жумҳуриятларнинг тегишли қонун ҳужжатларида белгилаб қўйилган монополияга қарши талаблар ҳисобга олиниб тузилади.

Бирлашма унинг муассислари тасдиқлаган Устав асосида ҳаракат қилади. Мазкур ташкилий тузилмалар таркибига кирувчи корхона мустақиллигини, ҳуқуқий шахс ҳуқуқини сақлаб қолади ва ушбу Қонун уларга нисбатан ҳам амал қилади.

2. Бирлашмалар ушбу Қонунда корхоналар учун белгиланган тартибда рўйхатга олинади. Бирлашма ҳуқуқий шахс бўлиб мустақил ва қўшма балансга, банк муассасасида ҳисоб-китоб ва бошқа ҳисоб варақаларига, ўз номи ёзилган муҳрга эга бўлади.

3. Бирлашма унинг таркибига кирувчи корхона мажбуриятлари юзасидан жавоб бермайди, корхона эса таъсис шартномаси (Уставида) ўзга ҳолат кўзда тутилмаган бўлса бирлашма мажбурияти юзасидан жавоб бермайди.

4. Бирлашмага кирувчи корхона тузилган шартномага мувофиқ бирлашма таркибига кирган корхоналар олдидаги мажбуриятини сақлаб қолган ҳолда унинг таркибидан чиқишга ҳақлидир.

5. Бирлашма унга кирган корхоналарнинг қарорига мувофиқ тугатилади. Бирлашма корхонани тугатиш учун белгилаб қўйилган тартибда тугатилади. Бирлашма тугатилгандан кейин қолган мол-мулк бирлашма Уставига мувофиқ унинг қатнашчилари ўртасида тақсимланади.

4-модда. **Корхона тўғрисидаги қонунлар**

1. Давлат корхонаси ушбу Қонунга ҳамда ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном жумҳуриятларнинг бошқа қонунларига амал қиладилар, мулкчиликнинг ўзга шаклларига асосланган корхоналар эса ушбу Қонунга ҳамда ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном жумҳуриятларнинг бошқа қонун ҳужжатларига, ана шу ҳужжатларда кўзда тутилган ҳолларда эса СССР Министрлар Кенгашининг, иттифоқдош ва автоном жумҳуриятлар Министрлар Кенгашларининг қарорларига ҳам амал қиладилар.

2. Фаолияти ишни ташкил этиш ва хавфсизлигига оширилган талаблар билан боғлиқ бўлган, технология жараёнлари узлуксиз давом этадиган, шунингдек, бошқарув вазифаларини марказлаштириш зарурати шарт бўлган давлат Иттифоқ корхоналарининг айрим турлари учун ушбу Қонунни қўлланиш хусусиятларини, бундай корхона турлари рўйхатини СССР Министрлар Кенгаши аниқлаб беради.

3. Совет ҳуқуқий шахслари билан хорижий ҳуқуқий шахслар ва фуқаролар иштирокидаги қўшма корхоналарни барпо этиш ва улар фаолиятининг ўзига хос жиҳатлари ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном жумҳуриятларнинг қонун ҳужжатлари билан белгилаб қўйилади.

II БУЛИМ. КОРХОНАНИ БАРПО ЭТИШ ВА УНИ РУЙХАТДАН УТКАЗИШ ТАРТИБИ

5-модда. **Корхона барпо этишнинг умумий шартлари**

1. Корхона мулк эгаси (эгалари) ёки у (улар) вакил қилган орган, корхона, ташкилот қарори билан ёки ушбу Қонунда ҳамда ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном жумҳуриятларнинг бошқа қонун ҳужжатларида кўзда тутилган ҳолларда ва тартибда меҳнат жамоасининг қарори билан тузилади.

2. Корхона ишлаб турган корхона, ташкилотдан битта ёки бир нечта тузилма бўлинмаларининг мазкур бўлинма (бўлинмалар) меҳнаткашлар жамоаси ташаббуси билан ажралиб чиқиши натижасида, агар бундай ажралиб чиқиш учун корхона мулки эгасининг (вакил қилинган орган, корхона, ташкилотнинг) розилиги бўлса ва корхона илгари қабул қилган шартнома мажбуриятларининг бажарилиши таъминланса тузилиши мумкин.

3. Корхона бирлашма меҳнат коллективининг қарорига кўра, унинг таркибий бирлиги негизида тузилиши ва мазкур таркибий бирликнинг бирлашма олдидаги мажбуриятлари сақлаб қолиниши мумкин.

4. Корхонани барпо этиш ва унинг фаолияти учун ер участкаси, бошқа табиат ресурслари талаб қилинадиган ҳолларда улардан фойдаланишга рухсатномани халқ депутатлари тегишли Совети, қонун ҳужжатларида кўзда тутилган ҳолларда эса тегишли экология экспертизасининг ижобий хулосаси бўлган тақдирда табиатдан дастлабки фойдаланувчи томонидан ҳам берилиши мумкин. Ер участкаси ва бошқа табиат ресурсларини беришни рад этиш устидан ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном республикалар қонун ҳужжатларида кўзда тутилган тартибда шикоят қилиниши мумкин.

5. Корхона давлат рўйхатидан ўтган кундан бошлаб барпо этилган деб ҳисобланади ва ҳуқуқий шахс мақомига эга бўлади.

6-модда. **Корхоналарнинг давлат рўйхатидан ўтказилиши**

1. Корхоналарни давлат рўйхатидан ўтказиш, агар ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном республикалар қонун ҳужжатларида ўзга ҳол кўзда тутилмаган бўлса, корхона жойлашган ердаги халқ депутатлари район, шаҳар, шаҳардаги район Совети ижроия комитети томонидан амалга оширилади.

Корхона давлат рўйхатидан ўтказилганлиги тўғрисидаги маълумотлар ягона давлат реестрига қўшиш учун ўн кун муддат ичида СССР Молия министрлигига хабар қилинади.

2. Корхонани давлат рўйхатидан ўтказиш учун халқ депутатлари тегишли Совети ижроия комитетига бу корхонани барпо этиш тўғрисидаги қарор, Устав ҳамда СССР Министрлар Кенгаши белгилаб қўядиган рўйхатга доир бошқа ҳужжатлар тақдим этилади.

Корхонанинг давлат рўйхатидан ўтказилиши халқ депутатлари тегишли Совети ижроия комитетига зарур ҳужжатлар илова қилиниб, ариза топширилган пайтдан бошлаб узоғи билан 30 кунда амалга оширилади.

3. Корхоналарни барпо этишнинг ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном республикалар қонун ҳужжатларида белгилаб қўйилган тартиби бузилганлиги, шунингдек, таъсис ҳужжатлари қонун талабларига мос келмаслиги сабабларига кўра, корхонани давлат рўйхатидан ўтказиш рад этилиши мумкин. Корхонани барпо этиш мақсадга мувофиқ эмаслиги важи билан уни давлат рўйхатидан ўтказишни рад этишга йўл қўйилмайди.

Агар корхона белгиланган муддатда давлат рўйхатидан ўтказилмаган бўлса ёки корхона муассиси асоссиз, деб ҳисоблайдиган сабабларга кўра рўйхатдан ўтказиш рад этилган бўлса, у судга мурожаат қилиши мумкин.

4. Корхонани давлат рўйхатидан ўтказганлик учун ундан иттифоқдош ва автоном республикалар қонунларида белгилаб қўйилган миқдорда ҳақ олинади. Олинган маблағ халқ депутатлари Совети ижроия комитети томонидан корхона рўйхатдан ўтказилган жойдаги район, шаҳар, шаҳардаги район бюджетига ўтказилади.

7-модда. **Шўъба корхоналар ва корхоналарнинг алоҳида бўлинмаларини барпо этиш**

1. Корхона ҳуқуқий шахс мақомига эга бўлган шўъба корхоналар, шунингдек, филиаллар, ваколатхоналар, бўлимлар ҳамда жорий ва ҳисоб-китоб варақалари очиш ҳуқуқига эга бўлган бошқа алоҳида бўлинмалар тузиш ҳуқуқига эга бўлиб, улар тўғрисидаги Низомни тасдиқлайди.

2. Бундай корхоналар ва бўлинмаларни жойлаштириш тўғрисидаги масала халқ депутатлари тегишли маҳаллий Советлари билан корхоналар тузиш учун белгиланган тартибда келишиб олинади.

8-модда. **Фаолият турларига лицензия олиш**

Лицензия олиниши шарт бўлган фаолият турларини амалга ошириш учун корхона СССР Министрлар Кенгаши, иттифоқдош ва автоном республикаларнинг Министрлар Кенгашлари томонидан белгиланган тартибда зарур лицензияни олиши шарт.

9-модда. **Корхона Устави**

1. Корхона Устав асосида иш олиб боради. Уставни корхона муассиси (муассислари) тасдиқлайди.

2. Корхона Уставида қуйидагилар белгилаб қўйилади: корхонанинг номи, унинг қаерда жойлашганлиги, фаолият тури ва мақсадлари, унинг бошқарув ва назорат органлари, уларнинг ваколатлари, корхона мулкининг ташкил топиши ва фойдани (даромадни) тақсимлаш тартиби, корхонани қайтадан ташкил этиш ва унинг фаолиятини тўхтатиш шартлари.

Уставга корхона фаолиятининг ўзига хос хусусиятлари билан боғлиқ бўлган қонунга зид келмайдиган ўзга қоидалар ҳам киритилиши мумкин.

III БУЛИМ. КОРХОНА МУЛКИ

10-модда. **Мулкнинг ташкил этилиши ва ундан фойдаланиш шартлари**

1. Асосий фондлар ва оборот маблағлари, шунингдек, қиймати корхонанинг мустақил балансида акс этадиган бошқа бойликлар корхона мулкини ташкил этади.

2. ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном республикалар қонун ҳужжатларига, корхона Уставига мувофиқ корхонанинг мол-мулки унга ўз мулки ёки тўла хўжалик юритиш ҳуқуқи асосида тегишли бўлиши мумкин.

3. Қуйидагилар корхона мол-мулкини ташкил этувчи манбалардир:

муассисларнинг пул ва моддий бадаллари;

маҳсулот, ишлар, хизматларни реализация қилишдан, шунингдек, хўжалик фаолиятининг бошқа турларидан олинган даромадлар;

қимматбаҳо қоғозлардан олинган даромадлар;

банк ва бошқа қарз берувчиларнинг кредитлари;

сарфланган капитал маблағ ва бюджетдан дотациялар;

ташкилотлар, корхоналар ва фуқароларнинг текинга берган ёки хайрия бадаллари, ионалари;

ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном республикаларнинг қонун ҳужжатлари билан тақиқланмаган ўзга манбалар.

4. Корхона ўзига қарашли биноларни, иншоотларни, машина-ускуналарни, транспорт воситаларини, ашёларни, хом ашё ва бошқа моддий бойликларни бошқа корхоналар, ташкилотлар ва муассасаларга сотиш ва топшириш, ижарага бериш, вақтинча фойдаланиш учун текинга бериш ва қарз бериш ҳуқуқига эгадир, шунингдек, агар ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном республикалар қонун ҳужжатларида ва корхона Уставида ўзга ҳоллар кўзда тутилмаган бўлса, уларни балансдан чиқариб ташлашга ҳақлидир.

5. Агар Уставда ўзга ҳол кўзда тутилмаган бўлса, корхона ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном республикаларнинг қонун ҳужжатларига мувофиқ уларнинг мулки бўла олмайдиган ёки улар фойдалана олмайдиган ишлаб чиқариш воситалари ва ўзга моддий бойликлардан ташқари ишлаб чиқариш воситалари ва ўзга моддий бойликларни фуқароларга сотишга, ижарага беришга ҳақлидир. Корхонанинг моддий бойликларни фуқароларга текинга бериши ва тақдим этиши ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном республикалар қонунлари билан тақиқланмаган ҳолларда мулк эгаси ёки у ваколат берган органнинг рухсати билан амалга оширилади.

11-модда. **Табиат ресурсларига эгалик қилиш ва улардан фойдаланиш**

1. Корхона белгиланган тартибда ҳақ эвазига ер ва бошқа табиат ресурсларига эгалик қилади ва улардан фойдаланади. ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном республикаларнинг қонун ҳужжатларида кўзда тутилган ҳолларда эса, — имтиёзли шартларда ёки текинга эгалик қилади ва фойдаланади.

2. Корхона ўз ишлаб чиқаришининг табиий муҳитга салбий таъсирини камайтириш ва таъсирнинг ўрнини қоплашга қаратилган табиатни муҳофаза қилиш тадбирларини ўз вақтида амалга оширишга мажбур. Бундай тадбирлар ўз маблағлари ёки ўзга манбалар ҳисобидан пул билан таъминланиши мумкин.

Корхона ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном республикаларнинг қонунларига мувофиқ, ер, сув, ер ости бойликлари, ўрмонлар, бошқа табиат ресурсларидан оқилона фойдаланиш, уларни тиклаш ва муҳофаза қилиш талаблари ҳамда нормаларига риоя этилиши учун жавобгардир, шунингдек, ўз фаолияти натижасида етказилган зарарни тўлайди.

12-модда. **Корхонанинг ҳуқуқий шахслар ва фуқаролар маблағини жалб этиши**

1. Корхона ишлаб чиқаришни кенгайтириш ва такомиллаштириш, меҳнат коллективларини ижтимоий ривожлантириш мақсадларига қўшимча пул маблағини жалб этиш учун қимматбаҳо қоғозлар чиқариш ва сотишга ҳақлидир.

2. Корхонанинг қимматбаҳо қоғозлар чиқариш ва сотиш тартибини, уларнинг турлари ҳамда бундай қимматбаҳо қоғозлар эгалари ҳуқуқларини ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном республикаларнинг қонунлари белгилаб беради.

13-модда. **Корхона мулкий ҳуқуқларининг кафолатлари**

Давлат корхона мулкий ҳуқуқлари ҳимоя қилинишига кафолат беради. Давлатнинг корхонага қарашли асосий фондларни, оборот маблағларини ва корхона фойдаланаётган бошқа мол-мулкни тортиб олишига йўл қўйилмайди, ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном республикаларнинг қонун ҳужжатларида кўзда тутилган ҳоллар бундан мустаснодир.

Фуқаролар, ҳуқуқий шахслар ва давлат идоралари томонидан корхонанинг мулкий ҳуқуқларини бузиш натижасида унга етказилган зарар суд ёки давлат ҳакамлиги қарорига мувофиқ корхонага тўланади.

IV БУЛИМ. КОРХОНАНИ БОШҚАРИШ ВА УЗИНИ УЗИ БОШҚАРИШ

14-модда. **Корхонани бошқаришни ва ўзини ўзи бошқаришни ташкил этишнинг умумий қоидалари**

1. Корхона унинг Уставига мувофиқ, меҳнат коллективи ўзини ўзи бошқариш қоидаларини ва мулк эгасининг ўз мулкидан хўжалик жиҳатидан фойдаланиш ҳуқуқларини қўшиб олиб бориш асосида бошқарилади. Корхона бошқарув структурасини мустақил аниқлайди, штатларни белгилайди.

Мулк эгаси корхонани бошқаришга доир ўз ҳуқуқини бевосита ёки ўзи ваколат берган органлар орқали амалга оширади. Мулк эгаси ёки у ваколат берган органлар ана шу ҳуқуқларни корхона кенгашига (бошқарувига) ёки корхона Уставида кўзда тутилган ҳамда мулк эгаси ёки меҳнат коллективи манфаатларини ҳимоя қиладиган бошқа органга топшириши мумкин.

2. Корхона раҳбарини ёллаш (тайинлаш, сайлаш) корхона мулки эгасининг ҳуқуқи бўлиб, бу ҳуқуқни бевосита, шунингдек, ўзи вакил қилган органлар орқали ёки корхонани бошқариш ҳуқуқи берилган корхона кенгаши, бошқаруви ёхуд бошқа органлар орқали амалга оширади.

3. Корхона фаолиятига тааллуқли ижтимоий-иқтисодий масалаларга доир қарорлар унинг бошқарув органлари томонидан меҳнат коллективи ва у ваколат берган органлар иштирокида ишлаб чиқилади ва қабул қилинади.

15-модда. **Корхонанинг меҳнат коллективи, унинг ваколатлари**

1. Меҳнат шартномаси (битим, келишув) асосида, ходимнинг корхона билан меҳнат муносабатларини тартибга солишнинг бошқа шакллари асосида ўз меҳнати билан корхона фаолиятида қатнашувчи барча фуқаролар шу корхонанинг меҳнат коллективини ташкил этадилар.

2. Корхона меҳнат коллективи ваколатларини амалга оширишнинг асосий шакли умумий йиғилиш (конференция)дир.

16-модда. **Корхона меҳнат коллективининг умумий йиғилиши (конференцияси)**

Меҳнат коллективининг умумий йиғилиши, конференцияси:

корхона мол-мулкини сотиб олиш билан боғлиқ масалаларни ҳал қилади;

корхона маъмурияти билан коллектив шартнома (битим) тузиш зарурлиги тўғрисидаги масалани ҳал қилади, бундай шартнома (битим) лойиҳасини кўриб чиқади ва уни меҳнат коллективи номидан имзолаш учун касаба уюшмаси комитетига ёки бошқа органларга ваколат беради;

корхона кенгашига вакиллар сайлайди (уларни чақириб олади), уларнинг фаолияти тўғрисидаги ҳисоботларни тинглайди;

зарур бўлган тақдирда меҳнат коллективи кенгашини тузади ва унинг вазифаларини белгилаб беради.

17-модда. **Коллектив шартнома (битим)**

Коллектив шартнома (битим) ҳамма турдаги корхоналарда тузилиши мумкин ва СССРнинг амалдаги қонунларига зид бўлмаслиги лозим.

Корхонадаги ишлаб чиқариш ва меҳнат муносабатлари, меҳнатни муҳофаза қилиш, коллективнинг ижтимоий тараққиёти ва коллектив аъзоларининг саломатлиги масалалари коллектив шартнома (битим) билан тартибга солинади.

Коллектив шартнома (битим) тузиш ёки уни бажариш чоғида келишмовчилик чиққан тақдирда улар ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном республикаларнинг қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда ҳал этилади.

18-модда. **Корхона кенгаши (бошқаруви)**

1. Корхона кенгаши (бошқаруви)да, корхона Уставида ўзга ҳоллар кўзда тутилмаган бўлса, корхона мулки эгаси томонидан тайинланадиган ва шу корхона меҳнат коллективи томонидан сайлаб қўйиладиган вакиллар сони баробар бўлади.

2. Корхона кенгаши аъзоларининг сони корхона Устави билан белгиланади. Корхона кенгаши корхона Уставида кўзда тутилган муддатга тузилади.

3. Корхона кенгашининг меҳнат коллективларидан сайланган аъзолари ўз ваколатлари даврида корхонадан (маъмурият ташаббуси билан) бўшатилиши ёки лавозими (оклади) пасайтирилиши ёки меҳнат коллективининг уни сайлаган умумий йиғилиши (конференцияси) розилигисиз кам ҳақ тўланадиган ишга ўтказилиши мумкин эмас.

(Давоми учинчи бетда).

СССРдаги КОРХОНАЛАР ТЎҒРИСИДА

(Давоми. Боши иккинчи бетда).

4. Корхона кенгаши: корхонани иқтисодий ва ижтимоий ривожлантиришнинг умумий йўналишини белгилаб беради; соф фойдани тақсимлаш тартибини кўрсатиб беради; корхона раҳбарининг тақдимномасига мувофиқ, корхонанинг қимматбаҳо қоғозларини чиқариш, шунингдек, бошқа корхоналар ва ташкилотларнинг қимматбаҳо қоғозларини сотиб олиш тўғрисида қарор қилади; шўъба корхоналар тузиш, корхонанинг филиаллари ва бошқа алоҳида бўлинмаларини барпо этиш ва фаолиятини тўхтатиш, корхонанинг уюшма ва бирлашмага кириши ва ундан чиқиши масалаларини ҳал этади; корхонанинг ташқи иқтисодий фаолиятига доир асосий масалалар хусусида қарорлар қабул қилади; корхона маъмурияти билан меҳнат коллективи ўртасида вужудга келадиган низоли вазиятларни кўриб чиқади ҳамда уларни ҳал этиш чораларини кўради, корхона Уставида кўзда тутилган бошқа масалаларни ҳал қилади.

Корхона кенгаши ўз мажлисларида ўз ихтиёрига берилган масалаларни ҳал қилади. Кенгашнинг маъмурият оператив-бошқарув фаолиятига аралашишига йўл қўйилмайди.

Корхона кенгашининг қарор қабул қилиши қоидаларини корхона Устави тартибга солади.

5. Корхона кенгашининг раиси корхона кенгашининг мажлисида унинг аъзоларидан очиқ ёки яширин овоз бериш йўли билан сайланади.

19-модда. **Корхона раҳбари**

1. Корхона раҳбари лавозимига ёллаш (тайинлаш, сайлаш) чоғида у билан битим (шартнома, келишув) тузилади, унда корхона раҳбарининг ҳуқуқлари, вазифалари ва масъулияти, унинг моддий таъминоти ҳамда амалдаги қонунларда кўзда тутилган кафолатларни ҳисобга олган ҳолда эгаллаб турган лавозимидан бўшатиш шартлари белгилаб қўйилади.

2. Корхона раҳбари ушбу Қонунга мувофиқ меҳнат коллективи умумий йиғилиши (конференцияси) ва корхона кенгаши ваколатига киритилган масалалардан ташқари, корхона фаолиятига доир барча масалаларни мустақил ҳал қилади.

Корхона раҳбари корхона номидан ишонч қоғозисиз иш олиб боради, мамлакат ва чет эл корхоналарида, фирмалари ва ташкилотларида шу корхона манфаатларини ҳимоя қилади, корхона мол-мулкини тасарруф этади, шартномалар, жумладан, меҳнат шартномалари тузади, ишонч қоғозлари беради, банкларда ҳисоб-китоб варақалари ва ҳисоб варақалари очади, маблағларни тасарруф этиш ҳуқуқидан фойдаланади, дирекциянинг ижроия аппарати штатларини тасдиқлайди, корхонанинг барча ходимлари учун мажбурий фармонлар ва кўрсатмалар чиқаради.

3. Корхона раҳбари шартномада ёки амалдаги қонунларда кўзда тутилган асосларга мувофиқ шартнома муддати тугамай туриб, эгаллаб турган лавозимидан бўшатилиши мумкин.

20-модда. **Корхона раҳбарининг ўринбосарлари, унинг таркибий бўлинмаларининг раҳбарлари**

1. Корхона раҳбарининг ўринбосарлари, бошқарув аппарати бўлинмалари ва таркибий бўлинмалари (ишлаб чиқаришлар, цехлар, бўлимлар, бўлинмалар, участкалар, фермалар, корхоналарнинг ана шундай бошқа бўлинмалари, бирлашманинг таркибий бирликлари) раҳбарлари, шунингдек, мастерлар ва катта мастерлар корхона раҳбари томонидан лавозимга тайинланади ва лавозимидан бўшатилади.

2. Бригадирлар бригада коллективлари йиғилишларида (яширин ёки очиқ овоз бериш йўли билан) сайланадилар ва таркибига шу бригадалар кирган бўлинма раҳбари томонидан тасдиқланадилар.

3. Корхона раҳбари ўринбосарларининг, таркибий бўлинмалари раҳбарларининг қарорлари уларга буйсунувчи барча ходимлар учун мажбурийдир.

4. Корхонанинг ўзига хос хусусиятлари билан боғлиқ бўлган айрим ҳолларда корхона Уставида корхона раҳбари ўринбосарларини, унинг таркибий бўлинмаларининг раҳбарларини ва бригадирларни тайинлашнинг бошқа тартиби кўзда тутилиши мумкин.

V БЎЛИМ. КОРХОНАНИНГ ХЎЖАЛИК, ИҚТИСОДИЙ ВА ИЖТИМОИЙ ФАОЛИЯТИ

21-модда. **Корхона оладиган фойда**

1. Ҳамма турдаги корхоналарда хўжалик фаолияти молиявий натижаларини умумлаштирувчи асосий кўрсатгич-фойдадир.

2. Солиқларни ва бюджетга бошқа тўловларни тўлашдан кейин корхонада қолган фойда (соф фойда) тўла-тўкис унинг тасаррруфига ўтади. Корхона, агар Уставда ўзга ҳол кўзда тутилмаган бўлса, соф фойдадан фойдаланишнинг йўналишларини мустақил белгилайди.

Соф фойдадан фойдаланиш йўналишларини танлашга давлат таъсири солиқлар, солиқ имтиёзлари, шунингдек, иқтисодий чоралар орқали амалга оширилади.

3. СССР қонун ҳужжатларида ёки корхона Уставида кўзда тутилган ҳолларда соф фойданинг бир қисми корхона меҳнат коллективи аъзоларига мулк қилиб топширилади. Бу фойданинг миқдорини ва уни тақсимлаш тартибини корхона кенгаши (бошқаруви) белгилаб беради.

Меҳнат коллективи аъзосига тегишли фойда миқдори унинг улушини ташкил этади. Меҳнат коллективи аъзоси улушига акция берилиши мумкин. Корхона меҳнат коллективи аъзосига ҳар йили Уставда белгилаб қўйиладиган миқдорда ва тартибда процент (фойда) тўлайди.

Меҳнат коллективининг аъзоси Уставга мувофиқ белгилаб қўйиладиган тартибда ва муддатда ўз миқдорини (акциялар қийматини) олишга ҳақлидир.

22-модда. **Корхона ходимининг меҳнат даромадлари**

1. Корхона туридан қатъи назар, ҳар бир ходимнинг меҳнат даромадлари корхона ишининг пировард натижалари ҳисобга олиниб, унинг меҳнатга қўшган шахсий улуши билан белгиланади, солиқлар билан тартибга солинади ва энг кўп миқдори чеклаб қўйилмайди.

2. Барча турдаги корхоналар ходимлари меҳнат ҳақининг энг кам миқдори СССР ҳужжатлари билан белгилаб қўйилади.

3. Меҳнатга ҳақ тўлашнинг шакллари, системалари ва миқдори, шунингдек, ходимлар даромадларининг бошқа турларини корхона мустақил равишда белгилайди.

Корхона ходимларнинг касбига, малакасига, улар бажарадиган ишнинг мураккаблиги ва шароитларига қараб, табақалаштирилган ҳолда меҳнатга ҳақ тўлаш учун йўл-йўриқ сифатида давлат тариф ставкаларидан, окладларидан фойдаланиши мумкин.

23-модда. **Корхона фаолиятини режалаштириш**

1. Корхона ўз фаолиятини мустақил режалаштиради ва ишлаб чиқарилаётган маҳсулотга, бажарилаётган иш, хизматга талабларни ҳамда корхона ишлаб чиқариш ва ижтимоий тараққиётини таъминлаш, унинг ходимлари шахсий даромадларини ошириш заруратини ҳисобга олиб, тараққиёт истиқболларини белгилайди.

Маҳсулот, ишлар, хизматлар истеъмолчилари (харидорлари) ҳамда моддий-техника ресурсларини етказиб берувчилар билан тузилган шартномалар режаларнинг негизини ташкил этади.

2. Корхона ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном республикаларнинг қонун ҳужжатларида белгилаб қўйиладиган тартибда шартнома асосида давлат эҳтиёжлари учун ишларни бажаради ва маҳсулот етказиб беради.

3. Корхона режаларни тайёрлаш чоғида экологик, ижтимоий, нуфус ва ўзга оқибатларни келтириб чиқариши мумкин бўлган, территория аҳолиси манфаатларига дахлли бўлган тадбирларни халқ депутатлари тегишли Совети билан келишиб олади.

24-модда. **Корхонанинг бошқа корхоналар, ташкилотлар, фуқаролар билан хўжалик муносабати**

1. Корхонанинг бошқа корхоналар, ташкилотлар ва фуқаролар билан хўжалик фаолиятининг барча соҳаларидаги муносабатлари шартнома негизига қурилади.

Корхона ким билан шартнома тузишни танлашда, мажбуриятларни, ўзаро хўжалик муносабатларининг ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном республикаларнинг қонунларига зид бўлмаган бошқа ҳар қандай шартларини аниқлашда эркиндир.

2. Эркин реализация қилиш тақиқлаб ёки чеклаб қўйилган маҳсулотлар, ишлар, хизматлар турларининг рўйхати СССР қонунлари билан белгилаб қўйилади.

3. Корхона ўз фаолиятида истеъмолчининг манфаатларини ҳамда унинг маҳсулот, ишлар, хизматлар сифатига талабларини ҳисобга олади.

Истеъмолчининг манфаатлари ва ҳуқуқлари ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном республикаларнинг қонун ҳужжатлари билан ҳимоя қилинади.

25-модда. **Моддий-техника таъминоти**

1. Корхона бозор талабларини, эҳтимол тутилган шерикларининг имкониятларини, нарх ўзгариши тўғрисидаги ахборотни ҳисобга олиб, товарлар ва хизматлар бозорида ресурсларни харид қилиш йўли билан ўз ишлаб чиқариши ва капитал қурилиши моддий-техника таъминотини ташкил этади.

2. Корхона бевосита маҳсулот ишлаб чиқарувчилардан, улгуржи савдодан, шу жумладан, ярмаркалардан, ким ошди савдоларидан, моддий-техника таъминоти ташкилотларидан, шунингдек бошқа воситачи ташкилотлардан ресурсларни бевосита товарлар ва хизматлар бозорида сотиб олади.

26-модда. **Нарх-наво ва нарх белгилаш**

1. Корхона ўз маҳсулотларини, ишларини, хизматларини, ишлаб чиқариш чиқитларини мустақил ёки шартнома асосида белгиланадиган нархлар ва тарифлар билан сотади, ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном республикаларнинг қонун ҳужжатларида кўзда тутилган ҳолларда эса давлат нархларида сотади.

2. Товарлар бозорида монополия мавқеида турган корхоналарнинг маҳсулотларига, шунингдек, иқтисодиётда ва фуқароларнинг ижтимоий ҳимояланишида нарх-навонинг миқёсларини белгилаб берадиган ресурсларга давлат томонидан тартибга солинадиган нарх белгиланишига йўл қўйилади.

Корхона нархлар, маҳсулотлар, ишлар, хизматлар тарифлари давлат интизомини бузган тақдирда ортиқча олинган пул тортиб олинади. Бундан ташқари корхонадан ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном республикаларнинг қонун ҳужжатларида белгилаб қўйиладиган тартибда ва миқдорда жарима ундирилади.

27-модда. **Молия ва кредит муносабатлари**

1. Фойда, амортизация ажратмалари, қимматбаҳо қоғозларни сотишдан тушган пул, меҳнат коллективи аъзоларининг, корхоналар, ташкилотлар ва фуқароларнинг пай ва ўзга бадаллари, шунингдек, бошқа тушумлар, корхона молиявий ресурсларини ташкил этувчи манбалардир.

2. Корхона тижорат шартномаси асосида банк кредитидан фойдаланади.

3. Корхона пул маблағини сақлаш ҳамда барча турдаги ҳисоб-китоб, кредит ва касса операцияларини амалга ошириш учун корхона рўйхатга олинган жойдаги ҳар қандай банкда, бошқа банкда эса унинг рухсати билан ҳисоб-китоб ва бошқа ҳисоб варақаларини очишга ҳақлидир.

4. Корхонанинг барча ҳисоб-китоблари, шу жумладан, бюджетга тўловлар ва иш ҳақини тўлаш ҳисоб-китоб ҳужжатлари тушишининг навбатига (тўлов муддатларининг келишига) қараб амалга оширилади. Корхоналарнинг бошқа корхоналар билан ўз мажбуриятларига доир ҳисоб-китоблари одатда банк муассасалари орқали нақд пулсиз амалга оширилади. Корхоналар ва фуқаролар билан нақд пулда ҳисоб-китоблар СССР Давлат банки томонидан тасдиқланадиган ҳисоб-китоб ва касса операцияларини бажариш қоидаларига мувофиқ амалга оширилади.

5. Корхона қарзга олинган маблағ учун фойда тўлаш каби харидор (истеъмолчи)га қарзга маҳсулот етказиб бериши, ишларни бажариши ва хизмат кўрсатиши мумкин. Бундай савдо битимларини расмийлаштириш учун корхона хўжалик оборотида вексельни қўлланиши мумкин.

6. Корхона кредит шартномалари ва ҳисоб-китоб интизомига риоя этилиши учун тўла жавобгардир. Ҳисоб-китоб қилиш юзасидан ўз мажбуриятларини мунтазам бажармаган корхона банк томонидан тўлов қобилиятини йўқотган деб эълон қилиниши мумкин. Бундай корхоналарга таъсир ўтказиш чораларини ва уларни қўлланиш тартибини СССР қонун ҳужжатларига мувофиқ банклар белгилаб беради.

28-модда. **Корхонанинг ташқи иқтисодий фаолияти**

1. Корхона ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном республикалар қонунларига мувофиқ мустақил равишда ташқи иқтисодий фаолиятни амалга ошириш ҳуқуқига эгадир.

2. Олинган валюта корхонанинг валюта баланс ҳисобига ўтказилади ва корхона томонидан мустақил фойдаланилади. Корхона валюта тушумидан мазкур корхона ўз валюта маблағи ҳисобидан қилган бевосита валюта харажатлари чегириб ташлангандан сўнг Иттифоқ, республика ва маҳаллий бюджетга валюта ажратмалари ўтказилади.

3. Иттифоқ, республика ва маҳаллий бюджетга ажратмалар ставкаси СССР қонун ҳужжатлари билан тартибга солинади.

Корхона валюта маблағини ўзга йўл билан тортиб олиш тақиқланади.

29-модда. **Корхонанинг ижтимоий фаолияти**

1. Ижтимоий тараққиёт масалалари, жумладан, меҳнат коллективи аъзолари ва уларнинг оилалари меҳнат, турмуш шароитларини ва сиҳат-саломатлигини яхшилаш масалалари, мажбурий тиббий суғурта кафолатлари масалалари меҳнат коллективи томонидан ССР Иттифоқи, иттифоқдош, автоном республикалар қонун ҳужжатларига мувофиқ корхона маъмурияти иштирокида ҳал қилинади.

2. Корхона бу ерда ишловчи барча ходимлар учун хавфсиз меҳнат шароитини таъминлашга мажбур бўлиб, уларнинг саломатлигига ва меҳнат қобилиятига етказилган зарар учун қонунларда белгилаб қўйилган тартибда жавобгар бўлади.

3. Пенсияга чиққунга қадар корхонада меҳнат қилган пенсионерлар тиббий хизмат, уй-жой, соғломлаштириш ва профилактика муассасаларига йўлланмалар билан таъминланиш юзасидан корхонадаги мавжуд имкониятлардан унинг ходимлари билан баравар фойдаланадилар, шунингдек, коллективнинг умумий йиғилиши (конференцияси) қарорига мувофиқ бошқа ижтимоий хизматлар ва имтиёзлардан фойдаланадилар.

4. Корхона хотин-қизларнинг меҳнат ва турмуш шароитини мунтазам яхшилашга, ёш болали аёлларни иш куни қисқартирилган асосан кундузги иш билан таъминлашга, ҳомиладор аёлларни меҳнат шароити зарарсиз енгилроқ ишга ўтказишга, шунингдек, аёлларга қонунларда кўзда тутилган бошқа имтиёзларни беришга мажбурдир. Меҳнат шароити зарарли корхона меҳнат коллективининг розилиги билан хотин-қизларга енгилроқ иш бериш учун айрим цехлар, участкалар барпо этиши мумкин.

5. Меҳнат коллективи ўз ходимлари учун қўшимча отпуска, қисқартирилган иш куни ва ўзга ижтимоий имтиёзларни ишлаб топилган ва истеъмолга сарфланадиган маблағ доирасида мустақил белгилайди.

6. Корхона меҳнат коллективига хизмат қиладиган ва унинг таркибига кирмайдиган тиббий ходимларни, болалар, маданий-маърифий, ўқув ва спорт муассасалари, умумий овқатланиш ташкилотлари ва бошқа ташкилотларнинг ходимларини моддий рағбатлантириши мумкин.

7. Фуқароларнинг илтимослари ва мурожаатларига доир масалаларни кўриб чиқиш ва ҳал этиш корхона маъмуриятининг вазифаси бўлиб, бу иш фуқароларнинг ўз зиммасига юклаб қўйилиши мумкин эмас.

VI БЎЛИМ. КОРХОНА ВА ДАВЛАТ

30-модда. **Корхона ҳуқуқлари ва манфаатларининг кафолатлари**

1. Давлат корхона ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларига риоя этилишига кафолат беради.

Корхона хўжалик фаолиятини ва ўзга фаолиятни амалга ошириш чоғида ўз ташаббуси билан амалдаги қонунларга зид келмайдиган ҳар қандай қарорни қабул қилишга ҳақлидир.

Корхонанинг хўжалик фаолияти ва ўзга фаолияти ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном республикалар қонунларида кўзда тутилган корхоналар фаолиятини назорат қилишга доир давлат идораларининг ҳуқуқларига дахл этмаса, давлат, жамоат ва кооператив органларнинг бу фаолиятга аралашишига йўл қўйилмайди.

2. Иттифоқ, республика ва маҳаллий давлат ҳамда жамоат органлари ва уларнинг мансабдор шахслари корхонага ва ўзларининг шу корхона билан муносабатларига дахлли қарорларни қабул қилиш чоғида ушбу Қонун қоидаларига риоя этилиши учун жавобгардирлар.

Давлат органлари ва мансабдор шахслар ўзларининг қонунда белгилаб қўйилган ваколатларига мувофиқ тарздагина корхонага кўрсатма беришлари мумкин. Давлат идоралари ёки ўзга идоралар ўз ваколатларига ёки қонун талабларига мос келмайдиган ҳужжатни қабул қилган тақдирда корхона бундай ҳужжатни ҳақиқий эмас, деб эътироф этиш тўғрисида ариза билан суд ёки давлат ҳакамига мурожаат қилишга ҳақлидир.

Корхона ҳуқуқини бузган давлат идораси ва ўзга идора ёки мансабдор шахслар кўрсатмаларини бажариш натижасида, шунингдек, бундай идора ёки уларнинг мансабдор шахслари корхонага нисбатан қонунда кўзда тутилган бурчларини тегишлича амалга оширмаганликлари оқибатида корхонага етказилган зарар ана шу идоралар томонидан тўланади. Зарарни тўлаш тўғрисидаги низоларни суд ёки давлат ҳаками ўз ваколатларига мувофиқ ҳал қилади.

31-модда. **Корхона хўжалик фаолиятининг ҳуқуқий ва иқтисодий шартлари**

1. Давлат корхонага мулкчилик шаклидан қатъи назар, хўжалик юритишнинг тенг ҳуқуқий ва иқтисодий шароитларини таъминлайди.

2. Давлат иқтисодий воситалар ва омиллар ёрдамида бошқариб бозорни ривожлантиришга кўмаклашади, монополияга қарши тадбирларни амалга оширади, барча меҳнаткашларнинг ижтимоий ҳимояланишини таъминлайди.

Ишлаб чиқаришни техник жиҳатдан такомиллаштираётган корхоналарга, биринчи навбатда кашфиётларни, ихтироларни, рационализаторлик таклифларини жорий этаётган корхоналарга давлат имтиёзли шароит яратиб беради.

Давлат бошқарув идоралари корхона билан ўз муносабатларини ўрнатишда иқтисодий воситалардан — жамғарма ва қарзларга бериладиган фойда, қимматбаҳо қоғозларнинг даромадлари, нарх ва солиқлар, солиқ имтиёзлари ва иқтисодий чоралар, аниқ мақсадни кўзлаган дотациялар ва субсидиялар, валюта курси, амортизация ажратмалари нормалалари, ижтимоий, экология ва бошқа нормалар ҳамда нормативлардан фойдаланади.

32-модда. **Ҳисоб ва ҳисобот**

1. Корхона ўз иши натижаларининг оператив ва бухгалтерия ҳисобини амалга оширади, статистика ҳисоботи олиб боради.

2. Давлат статистика ҳисоботи шаклларини давлат статистика идоралари белгилайди ва у фақат амалий маълумотларни, шунингдек, бундай маълумотлар қаерга, қачон, қайси муддатда тақдим этилишини белгилаб беради. Ушбу Қонунда белгиланган тартибни бузган ҳолда статистика ҳисоботини тақдим этишни талаб қилиш тақиқланади. Корхона давлат статистика ҳисоботида кўзда тутилмаган маълумотларни шартнома асосида ёки қонунлар билан корхона фаолиятининг айрим томонларини назорат қилиш ҳуқуқи берилган идораларнинг талабига мувофиқ тақдим этиши мумкин.

3. Корхона мансабдор шахслари давлат ҳисоботини бузиб кўрсатганликлари учун қонунда белгилаб қўйилган интизомий, моддий ёки жиноий жавобгарликка тортиладилар.

33-модда. **Корхонанинг тижорат сири**

1. Корхонанинг тижорат сири деганда корхонанинг ишлаб чиқариши, технология ахбороти, бошқаруви, молияси ва бошқа фаолияти билан боғлиқ бўлган ҳамда эълон қилиш (топшириш, очилиб қолиши) унинг манфатларига зарар етказиши мумкин бўлган давлат сири бўлмаган маълумотлар тушунилади.

2. Тижорат сирини ташкил этувчи маълумотлар таркиби ва ҳажми, уларни сақлаш тартиби корхона раҳбари томонидан аниқланади.

Корхона фаолиятининг турлари ҳақидаги тижорат сири бўла олмайдиган маълумотларни СССР Министрлар Кенгаши корхоналар атроф муҳитни булғатиш тўғрисидаги ҳамда жамиятга зарар етказишга қодир бўлган бошқа салбий фаолият тўғрисидаги маълумотларни яширишининг олдини олиш мақсадида белгилаб қўяди.

3. Корхона тижорат сири бўлган маълумотларни эълон қилиш, бундай маълумотларни сақлаш тартибини бузганлик учун жавобгарликни СССР қонун ҳужжатлари аниқлаб беради.

34-модда. **Корхоналарнинг масъулияти**

1. Шартнома мажбуриятларини, кредит-ҳисоб-китоб ва солиқ интизомини, маҳсулот сифатига талабларни, хўжалик фаолиятини амалга оширишнинг бошқа қоидаларини бузганлик учун корхона ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном республикалар қонунларида кўзда тутилганча тўла мулкий жавобгар бўладилар.

Шартнома шартларини бузганлик учун жарима ва қарзни тўлаш, шунингдек, етказилган зарарни қоплаш корхонани истеъмолчининг розилигисиз маҳсулот етказиб бериш, ишларни бажариш ёки хизмат кўрсатиш мажбуриятларини бажаришдан халос қилмайди.

Корхона ер ва бошқа табиат ресурсларидан оқилона фойдаланиш, атроф муҳитни ифлосланишлардан ва бошқа зарарли таъсирлардан муҳофаза этиш талабларига риоя этмаганлик, ишлаб чиқариш хавфсизлиги қоидаларини, санитария-гигиена нормаларини ҳамда корхона ходимларининг, аҳолининг ва маҳсулот истеъмол қилувчиларнинг саломатлигини ҳимоя қилиш талабларини бузганлик оқибатида етказилган зарарни қоплашга, шунингдек, қонунда белгиланган миқдорда жарима тўлашга мажбурдир.

Табиатдан фойдаланиш юзасидан белгиланган режимни бузаётган корхона фаолияти, ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном республикалар қонун ҳужжатларида кўзда тутилган тартибда йўл қўйилган камчиликлар тугатилгунига қадар тўхтатиб қўйилиши мумкин.

35-модда. **Корхона фаолиятини назорат қилиш**

1. Корхонанинг молиявий-хўжалик фаолиятини комплекс тафтиш қилиш мулк эгасининг ташаббуси билан ва бир йилда кўпи билан бир марта амалга оширилиши мумкин.

2. ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном республикаларнинг қонун ҳужжатлари билан корхона фаолиятининг айрим жиҳатларини текшириш вазифаси юкланган солиқ ва бошқа давлат идоралари бундай текширувларни зарурат туғилганида ва қатъиян ўз ваколатлари доирасида амалга оширишлари мумкин. Корхона ана шу идораларнинг ваколатига кирмайдиган масалалар юзасидан мазкур идораларнинг талабларини бажармасликка ва назорат соҳасига кирмаган материаллар билан уларни таништирмасликка ҳақлидир.

3. Барча турдаги текширувлар ва тафтишлар хўжалик юритиш самарадорлигини оширишга кўмаклашиши ва корхонанинг нормал ишлашига халақит бермаслиги керак. Тафтишлар ва текширувларнинг натижалари корхонага хабар қилинади.

36-модда. **Корхоналарнинг давлат бошқарув идоралари ва халқ депутатлари маҳаллий Советлари билан муносабатлари**

1. Корхоналарнинг давлат бошқаруви идоралари ва маҳаллий ўзини ўзи бошқариш идоралари билан ўзаро муносабатлари мазкур қонунга ҳамда ана шу идораларнинг ваколатларини белгилаб берувчи ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном республикаларнинг бошқа қонун ҳужжатларига мувофиқ қурилади.

2. Корхона республикаларнинг ва халқ депутатлари маҳаллий Советларининг бюджетдан ташқари маълум бир мақсадга мўлжалланган молиявий фондларини шакллантиришда қатъий ихтиёрийлик асосида қатнашиш ҳуқуқига эга.

3. Корхона ихтиёр[...] нома асосида ха[...] лари маҳаллий [...] маҳаллий бюдж[...] ри ҳисобидан [...] диган терр[...] плекс иқтисод[...] моий ривожла[...] рида қатнашад[...] Корхона хал[...] ри маҳаллий [...] ёки давлат идо[...] рорига биноан а[...] ларнинг маблағл[...] меҳнат қобил[...] ланган шахсл[...] махсус иш[...] рини барпо этишга[...] дир.

4. Халқ депутатл[...] ҳаллий Советлари [...] қа идоралар корхо[...] лағлари ҳисобига қ[...] уй-жойлар майдонини [...] на меҳнат коллектив[...] розилигисиз тортиб оли[...] йўл қўйилмайди.

VII БЎЛИМ. КОРХОНАНИ ТУГАТИШ ВА ҚАЙТА ТАШКИЛ ЭТИШ

37-модда. **Корхонани тугатиш ва қайта ташкил этиш шартлари**

1. Корхонани тугатиш ва қайта ташкил этиш (бирлаштириш, қўшиш, бўлиб юбориш, ажратиш, қайтадан тузиш) корхона мулки эгасининг ёки шундай корхонани тузишга ваколатли бўлган идоранинг қарорига биноан ёхуд суд ёки ҳакамликнинг қарорига биноан амалга оширилади. Иқтисодий, ижтимоий, демографик ва бошқа оқибатлар келтириб чиқариши мумкин бўлган, территория аҳолисининг манфаатларига дахл қилувчи корхонани қайта ташкил этиш халқ депутатлари тегишли Совети билан келишиб олиниши лозим.

2. Корхона қуйидаги ҳолларда ҳам тугатилади:

Инқирозга учраган деб тан олинганда;

қонунда белгиланган шартларни бажармаганлик ҳамда ана шу шартларга қарорда белгиланган муддатда риоя этилишини таъминламаганлик учун корхона фаолиятини тўхтатиб қўйиш тўғрисида қарор қабул қилинган ёки корхона фаолиятининг тури ўзгартирилмаган бўлса;

агар суд қарори билан корхонани барпо этиш тўғрисидаги таъсис ҳужжатлари ҳақиқий эмас, деб эътироф этилган бўлса;

ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном республикаларнинг қонун ҳужжатларида кўзда тутилган бошқа асосларда.

3. Корхонани қайта ташкил этиш ва тугатиш чоғида ишдан бўшатилаётган ходимларга ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном республикаларнинг қонунларига мувофиқ уларнинг ҳуқуқлари ва манфаатларига риоя этилишига кафолот берилади.

4. Корхона давлат рўйхати реестридан чиқариб юборилган пайтдан бошлаб у қайта ташкил этилган ёки тугатилган ҳисобланади.

5. Корхона бошқа корхона билан қўшилган тақдирда мазкур корхоналарнинг ҳар бирига тааллуқли барча мулкий ҳуқуқлар ва мажбуриятлар қўшилиш натижасида вужудга келадиган корхонага ўтади.

Бир корхонанинг бошқа бир корхонага қўшилиши чоғида барча мулкий ҳуқуқлар ва мажбуриятлар қўшилган корхонага ўтади.

6. Корхона бўлиб юборилган тақдирда қайтадан ташкил этилган корхонанинг мулкий ҳуқуқлари ва мажбуриятлари ана шу бўлиб юбориш натижасида вужудга келган янги корхонага бўлиб юбориш ҳужжатлари (баланси)га мувофиқ, тегишли қисмларда ўтади.

Корхонадан битта ёки бир нечта янги корхонани ажратиб чиқариш чоғида қайтадан ташкил этилган корхонанинг мулкий ҳуқуқлари ва мажбуриятлари, тегишли қисмларда бўлиб юбориш ҳужжати (баланси)га мувофиқ уларнинг ҳар бирига ўтади.

7. Бир корхонани бошқа корхона қилиб ўзгартириш чоғида аввалги корхонанинг барча мулкий ҳуқуқлари ва мажбуриятлари қайтадан ташкил этилган корхонага ўтади.

38-модда. **Тугатиш комиссияси**

1. Корхона эгалик қилувчи ёки у ваколат берган орган томонидан тузилган тугатиш комиссияси томонидан, корхона инқирозга учраган тақдирда эса суд ёки ҳакамлик томонидан тугатилади. Уларнинг қарорига биноан корхонани унинг бошқарув идораси тугатиши мумкин.

Эгалик қилувчи, суд (ҳакамлик) ёки корхонани барпо этишга ваколатли бўлган, корхонани тугатиш тўғрисида қарор қабул қилган орган тугатиш тартиби ва муддатини, шунингдек, қарз берганларнинг даъво қилиш муддатларини белгилайди. Бу муддат тугатиш эълон қилинган кундан бошлаб икки ойдан кам бўлмаслиги керак.

2. Тугатиш комиссияси ёки корхонани тугатишни амалга ошираётган бошқа идора корхона жойлашган ердаги расмий матбуотда уни тугатиш ва қарз берганларнинг даъволарини қабул қилиш тартиби ва муддати тўғрисида эълон беради. Тугатиш комиссияси (тугатишни амалга ошираётган идора) ана шу эълон билан бир қаторда корхонадан дебиторлик қарзини ундириб олиш ва қарз берганларни корхона тугатилганлигидан хабардор қилиб, уларнинг эътирозларини аниқлаш ишларини бажариши шарт.

Тугатиш комиссияси (тугатишни амалга оширадиган идора) тугатилаётган корхонанинг нақд мол-мулкини баҳолайди ва қарз берганлар билан ҳисоб-китоб қилади, тугатиш балансини тузади ва уни эгалик қилувчига ёки тугатиш комиссиясини тайинлаган идорага тақдим этади.

39-модда. **Қарз берганларнинг даъволарини қондириш**

1. Тугатилаётган корхонага қарз берганларнинг даъволари ана шу корхонанинг мол-мулкидан қондирилади. Бунда биринчи навбатда бюджет олдидаги қарзлар қондирилади ва тугатилаётган корхона тасарруфида бўлган ерларни қайтадан тиклаш харажатлари қопланади.

2. Қарз берувчиларга даъво қилиш учун белгиланган муддат ўтганидан кейин қилинган ва аниқланган даъволар биринчи навбатдаги даъволар, аниқланган даъволар, шунингдек, белгиланган муддатда маълум қилинган даъволар қондирилгандан кейин корхонанинг қолган мол-мулкидан қондирилади.

3. Молк-мулк етишмаганлиги учун қондирилмаган даъволар қондирилган деб ҳисобланади. Тугатиш комиссияси (тугатишни амалга оширган идора) тан олмаган даъволар ҳам, агар қарз берувчилар даъволарни тўла ёки қисман тан олмаслик тўғрисидаги хабарни олган кундан эътиборан бир ой муддат ичида ўз талаблари қондирилиши тўғрисида суд ёки давлат ҳакамига даъво қилмаган бўлсалар, қондирилган деб ҳисобланади.

4. Корхонани тугатиш чоғида фуқаронинг шикастланганлиги ёки саломатлигига бошқа хил зарар етганлиги ёхуд ўлими муносабати билан шу корхонадан ундириладиган вақтинчалик тўловларга пул ажратилади.

5. Корхонани тугатишда меҳнат коллективи аъзосининг ҳиссаси унга пул шаклида ёки қарз берганларнинг даъволари қондирилгандан сўнг қимматли қоғозлар билан берилади.

6. Қарз берганларнинг ва меҳнат коллективи аъзоларининг даъволари қондирилгандан кейин қолган мол-мулкдан эгалик қилувчининг кўрсатмасига биноан фойдаланилади.

7. Корхонани қайтадан ташкил этиш чоғида унинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари ҳуқуқий ворисларига ўтади.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Президенти
М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1990 йил 4 июнь.

СССР Олий Советининг қарори

«СССРдаги КОРХОНАЛАР ТЎҒРИСИДА» СССР ҚОНУНИНИ КУЧГА КИРИТИШ ТАРТИБИ ҲАҚИДА

СССР Олий Совети **қарор қилади:**

1. «СССРдаги корхоналар тўғрисида»ги СССР Қонуни 1991 йил 1 январдан кучга киритилсин; корхона раҳбарлари ва мансабдор шахсларини тайинлаш ва бўшатиш масалаларини тартибга соладиган IV бўлим Қонун эълон қилинган пайтдан: 24-модда 1-бандининг давлат корхоналарига доир иккинчи абзаци 1993 йил 1 январдан кучга киритилсин.

2. Мазкур Қонунга зид бўлмаган амалдаги қонун ҳужжатлари ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном республикаларнинг қонунлари «СССРдаги корхоналар тўғрисида» СССР Қонунига мувофиқлаштирилгунига қадар қўлланилаверади. СССР ҳукуматининг, иттифоқдош ва автоном республикалар ҳукуматларининг ушбу Қонун кучга киргунга қадар чиқарилган ҳамда бу Қонунга мувофиқ фақат қонун ҳужжатлари билан тартибга солинадиган қарорлари тегишли қонун ҳужжатлари қабул қилингунга қадар амал қилади.

3. СССР Министрлар Совети:

1990 йил 1 июлга қадар:

Давлат корхонаси мулк эгаси ҳуқуқларини ана шу корхоналар кенгашлари (правлениелари)га топшириш тартибини ишлаб чиқиб, СССР Олий Советига тақдим этсин;

1990 йил 1 сентябрга қадар:

СССРнинг амалдаги қонун ҳужжатларини «СССРдаги корхоналар тўғрисида»ги СССР Қонунига мувофиқлаштириш тўғрисидаги таклифларини СССР Олий Советига тақдим этсин;

СССР ҳукуматининг қарорлари ва фармойишларини мазкур қонунга мувофиқлаштирсин;

Министрликлар, СССР давлат комитетлари ва идоралари ўз норматив ҳужжатларини, шу жумладан, мазкур Қонунга зид бўлган йўл-йўриқларини қайта кўриб чиқиб, уларнинг бекор қилинишини таъминласин;

1990 йил 1 ноябрга қадар:

«СССРдаги корхоналар тўғрисида»ги СССР Қонунини кучга киритиш учун зарур қарорлар қабул қилсин;

Эркин равишда сотиш тақиқланган ёки чекланган маҳсулот, ишлар, хизматлар турларининг, ишлаб чиқариш чиқитларининг рўйхатини ҳамда амалга ошириш учун махсус рухсатнома (лицензия) талаб қилинадиган хўжалик фаолияти турлари рўйхатини тасдиқлаш учун СССР Олий Советига тақдим этсин.

4. Иттифоқдош ва автоном республикаларнинг Олий Советларига иттифоқдош ва автоном республикаларнинг қонунларини «СССРдаги корхоналар тўғрисида»ги СССР Қонунига мувофиқлаштириш таклиф қилинсин.

5. Иттифоқ Советининг саноатни, энергетика, техника ва технологияни ривожлантириш масалалари комиссияси «СССРдаги корхоналар тўғрисида»ги СССР Қонуни ижроси устидан назорат ўрнатсин ва Қонуннинг амалий кучи натижалари тўғрисида 1991 йил охирида СССР Олий Советига ахборот берсин.

СССР Олий Советининг Раиси
А. ЛУКЬЯНОВ.

Москва, Кремль.
1990 йил 4 июнь.

БУГУН—ТИББИЁТ ХОДИМЛАРИ КУНИ

ЭНГ КАТТА БОЙЛИК

...атимиз ҳаётидаги биринчи даража... й вазифалардан ҳисобланган халқ... ни сақлаш атроф муҳитининг аҳ... турмуш тарзи, меҳнат қилиш... итлари билан чамбарчас боғлиқ.

ССР Олий С... Министрлар Сов... си ўртоқ Н. И. ... «Мамлакатнинг... аҳволи ва б... бозор иқтисод... нинг асосий ... рисида»ги ма... лаб ҳамда ир... ҳотни изчил... га ошириш... мият бериб... ҳукуматимиз СССРда соғлиқни ...ожлантириш юзасидан кейинги ...л қилган ҳужжатларида тар... ...ий эттиришнинг иқтисодий, таш... ...муаммолари белгилаб берилган, ...сини ривожлантириш ҳамда уни ...н таъминлаш тартибини ўзгарти... ...лари кўриб чиқилган. ...ктимоий программалар, шунингдек ...ик» махсус регионал дастури ис... ...ўзлаб режалаштиришнинг энг оқил ...аридан бири ҳисобланади.

Бозо... ...т муассасалари ишининг мезонлари ...тиш туб... сифат масаласи биринчи ўринга ...нинг бош ...юкда. Бунга эришмоқ учун бемор... ...соблансин ...нфаатлари малакали тиббий хизмат ...СССР ...диган шифокорларнинг моддий ман... СССР ...ари билан уйғун бўлиши керак.

...кинчи ...вофиқ ...соғлиқни сақлаш соҳасини қайта қуриш ...қарил... ...биёт ходимларининг касб-кор маҳоратига ...диёт ...сак талаблар қўймоқда. Мамлакатимизда ...шифокорларни, тиббий ҳамширалар ва фельдшерларни тайёрлаш 83 та медицина институти, дорилфунунларнинг тиббиёт бўлимлари ҳамда 661 та билим юртида олиб борилаяпти. Ҳозирги кунда инсон соғлиғини сақлашга масъул мутахассислар нуфузини кўтариш энг долзарб масала бўлиб турибди. Шифокорларга қўйиладиган талаблар ичида беморлардаги хасталикларнинг вақтида аниқланиши ҳамда уларга кўрсатиладиган тиббий ёрдамнинг ихтисослаштирилган бўлишини таъминлаш алоҳида ўрин эгаллайди. Республика пойтахти ва саккизта областда дардни аниқлаш бўйича маслаҳат бериш марказларининг ташкил этилганлиги, уларни ўн учинчи беш йилликда замонавий лойиҳалар асосида қуриладиган шинам биноларга кўчириш режаси мақсадга мувофиқ иш олиб борилаётганлигини тасдиқлайди.

Маълумки, соғлиқни сақлаш ишини янада яхшилаш ва медицина муассасаларининг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш юзасидан республика ҳукумати 1988 йил 20 июнда махсус қарор қабул қилган эди. Бу ҳужжатга кўра, шифохоналардаги ўринлар аввалги беш йилликка нисбатан 122 фоиз, амбулатория-поликлиникаларда беморлар қабули 167 фоиз, врачлар сони 122 фоиз, ўрта медицина ходимлари сони 120 фоиз бўлиши, шифохона ва амбулатория-поликлиникалар қурилиши 2,1—2,4 мартага ошиши белгиланган. Шу давр ичида бемор аёллар, болалар ҳамда юқумли касалликка учраган кишилар учун етарлича даволаш масканлари яратилиши муҳим вазифа қилиб қўйилган. Бундан ташқари 17 минг ўринли ва 30 минг кишини қабул қилишни таъминловчи эски тиббий муассасалар, 9 та қон қуйиш станцияси таъмирланади. 170 та қишлоқ врачлик-амбулаторияси, 20 та санитария-эпидемиология станцияси, 460 дан зиёд дорихона, олий ва ўрта медицина ўқув юртлари учун 62 минг квадрат метр ўқув-лаборатория бинолари, 40 минг квадрат метр ётоқхона, 1.700 ўринли ошхона ҳамда бошқа кўпгина соғлиқни сақлаш объектларини қуриш мўлжалланган.

Меҳнатни ташкил этишнинг илғор шаклларини жорий этиш, даволаш-профилактика муассасалари фаолиятида ўзини ўзи бошқаришга ўтишдан фойдаланиш, шифокорни бемор танлайдиган тартибни амалда қўллаш совет медицинасининг сифат жиҳатидан юксалишига, мамлакатимизда инсон соғлиғини сақлаш муаммоларини ҳал қилишга ёрдам беради.

Доноларнинг «Эл соғлиғи — юрт бойлиги» деган ҳикматини дилга жо қилган Арнасой районидаги Ворошилов номли совхоз раҳбарияти меҳнат аҳлининг саломатлиги тўғрисида ғамхўрлик кўрсатишни ўзининг муқаддас бурчи деб ҳисоблайди. Зеро, соғлом кишининг кайфияти кўтаринки, иши серунум бўлади.

Яқинда хўжалик ҳудудида 50 кишига мўлжалланган истироҳат ва соғломлаштириш маскани қурилиб, фойдаланишга топширилди. Шифо мазгилидаги физиотерапия, балчиқ, парафин билан даволаш хизматидан нафақат совхоз ишчилари, балки район меҳнаткашлари ҳам фойдаланишлари ҳисобга олинган.

СУРАТЛАРДА: (чапда) ўрта табобат ходимаси Лола Бастанова беморни электр аппарати ёрдамида даволаяпти. Пастда бош ҳаким Фарҳод Пардаев ҳамширалар Жамила Муродова, Дилафруз Пардаева билан суҳбатлашмоқда.

Н. МУҲАММАДЖОНОВ олган суратлар.

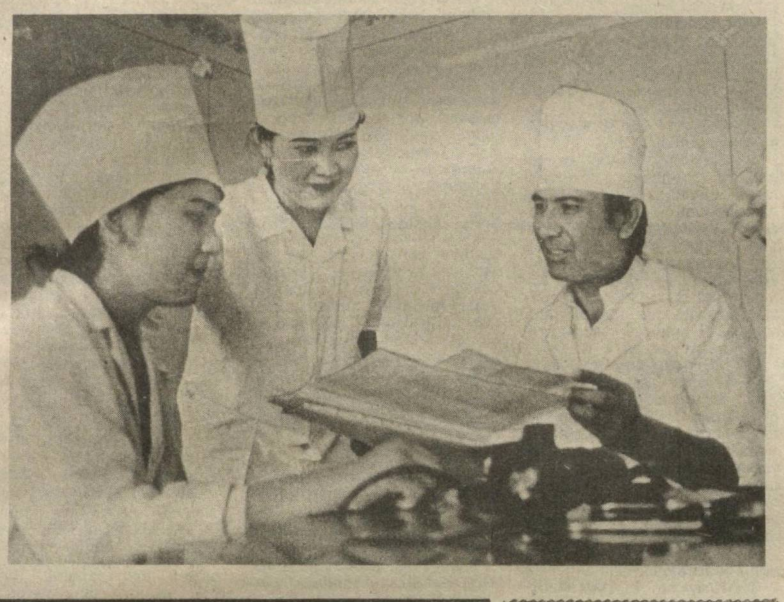

ЧИРОЙЛИ ЎЙИНЛАР

ИТАЛИЯ '90

Мана, навбатдаги жаҳон биринчилиги байроғи тантанали равишда кўтарилганига ҳам бир ҳафтадан ошди. Миллионлаб футбол ишқибозлари қизиқарли баҳсларнинг гувоҳи бўлишмоқда. Ҳужумкор ўйин кўрсатаётган командалар яхши натижаларга эришмоқдалар. Бу ўринда Камерун футболчиларини биринчи бўлиб тилга олиш лозим. Улар икки учрашувдан кейиноқ ҳал қилувчи баҳсларда қатнашиш ҳуқуқини қўлга киритдилар. Африка қитъасидан келган чипор тўп усталари ўзларининг чиройли ўйинлари билан ҳаммани ҳайратга солишмоқда. Улар дастлаб жаҳон чемпионлари —Аргентина терма командасини мағлубиятга учратган эдилар. Куни кеча румин футболчиларини енгишди. Бу қолган бир учрашув қандай тугашидан қатъий назар олтин медаллар учун курашни давом эттириш ҳуқуқини берди.

Жаҳон биринчилигининг дастлабки икки матчида ютқазган совет футболчилари уларнинг навбатдаги рақиблари бўлишади. Қани кутиб турайлик-чи, бу учрашув қандай тугаркин? Футболчиларимиз Камерун терма командаси билан баҳсда маҳорат кўрсата олармиканлар?

Ҳужумкор ўйин хусусида гап кетганда яна бир мамлакат вакилларини алоҳида тилга олиш даркор. Бу ГФР терма командасидир. Немис футболчилари дастлабки икки учрашувда йирик ҳисобда ғалаба қозониб, юксак ўринлар учун курашишга азму қарор қилганликларини намойиш этдилар. Улар дастлаб Югославия терма командасини 4:1 ҳисобида енгишди. Куни кеча эса Бирлашган араб амирликлари футболчиларини 5:1 ҳисобида мағлубиятга учратдилар. Команданинг Матэус, Клинсманн, Фёллер, Бреме каби ўйинчилари дарвозани аниқ нишонга олишда бошқа футболчиларга ибрат кўрсатишаяпти. ГФР терма командаси икки учрашувдан сўнг тўрт очко тўплаб, ҳал қилувчи учрашувларда қатнашиш ҳуқуқини қўлга киритди.

Чехословакия футболчилари ҳам ҳужумкор ўйинлари билан ўз мухлисларини хушнуд этишаяпти. Улар куни кеча Австрия терма командаси билан учрашиб, 1:0 ҳисобида ғалаба қозондилар. Бу чех футболчиларига охирги саралаш учрашуви қандай натижа билан тугашидан қатъий назар келгуси босқич баҳсларига йўлланма олиш имконини берди. Команда сафида ўйнаётган Скухрави, Билек, Гашек, Лухови каби чипор тўп усталари кўпчилик эътиборини жалб этмоқдалар.

Шундай қилиб, группа учрашувлари ниҳоясига етай деб қолди. Жаҳон биринчилигида ҳозиргача 18 учрашув ўтказилди. Уларни ГФР, Чехословакия, Камерун терма командалари айниқса яхши ўтказдилар. Тўпурарлар баҳсида немис футболчиси Лотар Матэус пешқадамлик қилмоқда. У икки учрашувда рақиблари дарвозасини уч бор ишғол этиб, маҳоратли футболчи эканини кўрсатди.

Кеча жаҳон биринчилигида яна учта учрашув бўлиб ўтди. Бразилия, Коста-Рика, Швеция, Шотландия, Англия, Голландия терма командалари майдонга тушдилар. Мамлакатимиз футболчилари охирги саралаш учрашувини эртага ўтказишади. Келгуси баҳсларга барвақт йўлланма олган Камерун терма командаси уларнинг рақиби бўлади.

ХАЛҚ ТАБОБАТИ ХАЗИНАСИ

Хазинабон ҳар хил бўлади. Бир хили гугурт қутисини йиғса, бошқаси почта маркасини тўплайди. Баъзилар эса патефон пластинкаларини йиғишни яхши кўрадилар. Хулласи калом, ҳар ким ҳар нарсага ишқибоз.

Мен ҳам кўп йиллардан буён газета, журналларни варақлаб, улуғ шоир ҳамда истеъдодли саркарда Заҳириддин Муҳаммад Бобур саройида узоқ йиллар табибчилик қилган Юсуф ал Хиравийнинг тиббиётга оид фойдали маслаҳатларини тўплаб келаман.

Бу муолижаларни айрим кишилар билсалар ҳам кўпчилик газетхонлар бехабар бўлишлари мумкин. Ҳозирги қайта қуриш, ошкоралик ва демократия даврида тиббиёт фанини халқ табобати билан бирга қўшиб олиб борилса, фойдадан ҳоли бўлмас, деб ўйлайман.

Бақлажон сувини юзингга суртсанг, юзингдаги доғлар кетар ўша он. Агар такрор суртсанг, юзингга уни, заҳли изи ўчиб битар бегумон.

* * *

Шолғом есанг, сийнанг мулойим бўлур, ҳам белда куч-қувват қилади пайдо, киши ичи янада юмшайди ундан, пешоб равон бўлар, келар иштиҳо.

* * *

Мол ёғи заҳарни даф қилур тандан агар-чи у бўлсин илон заҳари. Йўтал одам ундан тановвул қилса, йўтал тандан буткул йўқолур нари.

* * *

Турп есанг, йўталга яхши даводир, пешоб равон бўлар, кўз эса равшан. Белга кучу қувват ато қилади.

* * *

Овқатингга ҳар куни сен ташласанг кўп-кўп пиёз, пуштга қувват бахш этиб, дилда ҳиссинг қўзғотар.

* * *

Зирк шаробин ички, унинг фойдасидир беҳисоб, ич кетиш, дил ғашлигидан ҳар кишини қутқарар, ҳам жигарга, ҳам юракка, меъдага қувват бериб, ҳам қувар сафрони-ю чанқов касалин йўқотар.

* * *

Одамизот сочини куйдириб, кулин бошнинг ярасига сепиб турсалар ёки кўзга тортса, кўз қичишини икки-уч кун ўтмай тамом тузатар.

* * *

Одамнинг ранг-рўйи мусаффо бўлар хурмо билан сигир сутин ичган кез. Ориқ бўлса агар семиз бўлади ичганда аччиқдан қилса гар парҳез.

* * *

Саримсоқ пишириб, тановвул қилсанг, эски йўталларга қилғуси у наф. Агар нонуштада хомини есанг, қориндаги куртни айлағай у даф.

* * *

Қалдирғочнинг гўштин тановвулл қилсанг, кўзингда равшанлик айлагай бунёд. Агар қонин ичиб юборса аёл, шаҳвоний ҳислари бўлғуси барбод.

* * *

Тановвул айласанг ҳар кун кунжутдан, эски йўталларни қувади тандан. Пуштни кўпайтирар, шаҳватни қўзғар, суст аъзо бўлади кўп маҳкам ундан.

* * *

Беш кун ёнғоқ мағзин истеъмол қилсанг, юздан бир фойдасин айтаман бу он. Бел оғриқни сендан қувар ҳар замон. Узун куртларни ҳам ўлдирар буткул, киндик бурашига бўлади дармон. Шаҳвати суст бўлса, ҳар бир кишининг ундан қўзғалади шаҳвати осон.

* * *

Тошбақа ўтини ичсанг агар сен, жониворлар заҳрини даф қилур мудом. Йўтални тузатар, гар ишонмасанг, имтиҳон қил шубҳа йўқолур тамом.

* * *

Нўхотни хоҳ хому, хоҳи пишириб еса киши, бели бақувват бўлар. Балғамли йўталдан ҳалос этади, овоз очар, уни беғубор қилар.

* * *

Шолғом уруғини туйиб-майдалаб, асал билан қўшиб қилсанг истеъмол, ичингни юмшатар, заҳарни кесар. Белингни бақувват қилади дарҳол.

* * *

Кишининг танида ўқ қолган бўлса, яхши киши бўлсин ёҳуд ёмон, қамиш томирини асалга ийлаб, танга қўйса тортиб чиқар бегумон.

* * *

Тулки ўпкасини, сирка, тоғ пиёз бирла нонуштада есанг уч-тўрт бор, нафас сиқиши-ю ҳамда йўтални йўқотар, дил бўлар ундан беғубор.

* * *

Гар саримсоқ пишириб, турп уруғи бирла еса, киши буйрак тошидан бўлмас унинг ҳеч ташвиши.

* * *

Бошу бетга чиқмас эрса на соқолу ва на мўй, тез чиқар бошу бетингга сен қуён ўтини қўй.

* * *

Ҳар хотин-қиз қора қилмоқ истаса гар қошини, эчки ёғин суркасин кўп қотирмай бошини.

* * *

Сен есанг пишган саримсоқ, буйрагингни пок қилур, буйрагинг нобоп бўлса, хомин ема, ҳалок қилур.

* * *

Ҳар кишининг дами қисқа касали бўлса наҳот, яхши ҳидли нарсаларни ўзига айласин ёр.

Тўпловчи:
Ёдгор ШОЙНАЗАРОВ.

СЎЛИМ МАСКАН

Асакадан ўтганингиздан сўнг бир-бирига туташиб кетган поёнсиз Марҳамат адирларига нигоҳингиз тушади. Кунботар томондаги боғу роғлар, ҳашаматли бинолар ҳар бир кишининг хаёлини ўзига тортади. Бу қандай маскан экан, дея ўз-ўзингизга савол берасиз.

Қуш ўчса қаноти, одам юрса оёғи куядиган бу адирликлар 1978 йилда ўзлаштирилиб, Андижон 1-қурилиш тресте ҳамда деҳқончилик ишлаб чиқариш бирлашмасига қарашли «Бинокор» болалар дам олиш лагери ташкил қилинди. Ўшандан буён ҳар йили ёзги таътил кунлари бу масканда областимиз қурувчиларининг ўғил-қизлари уч сменада мароқли ва мазмунли дам олиб қайтадилар.

Умумий майдони 8,5 гектарли олмазору ўрикзорлар, ёнғоқзор ва беҳизорлар, анжиру узумзорлардан иборат лагернинг ёрдамчи хўжалиги бор. Дам олувчилар учун ҳўл мева, полиз маҳсулотлари, сут-қатиқ шу ернинг ўзида етиштирилади.

Лагерь бошлиғи Олимжон Муллаев, ишчи ва тарбиячилардан Жамолиддин Шодиев, Саодатхон Раҳматова, Маҳфуза Уринова янги мавсумга тайёргарликда жонбозлик кўрсатдилар, бошқаларга ўрнак бўлдилар. 5 июндан бошлаб «Бинокор» ўз бағрига дастлабки 300 нафар ўқувчини қабул қилиб олди. Учала сменада эса бу сўлим масканда областимиз қурувчиларининг 900 дан ортиқ фарзанди дам олади.

Ҳ. ЖЎРАЕВ.

Назм дафтаридан

ВАТАН

Юртим, ҳазон кўрмас
баҳорни
Менга ҳадя этган ўзингсан.
Қўлга олсам сайроқи торни,
Юрагимдан чиққан
ўзингсан.

Кўз очдим-у сени куйладим,
Ҳар бир қарич тупроғинг
азиз.
Сени гулзор этмоқ ўйладим,
Ахир, яшаш оғир Ватансиз.

ЁШЛИК

Ёшлик асов тойга ўхшар,
Тутқич бермас қувса ҳам.
Ёшлик тошқин сойга ўхшар,
Ошар тўғон қурса ҳам.

Қоядан ҳам ошар осон,
Қийналмайди букилиб.
Ҳазон бўлма, бўлма инсон
Баргдек бевақт тўкилиб.

АЁЛ

Ювиб-тараб боласин аёл
Уйқусидан воз кечар ҳатто.
Етаклайди уни ўй, хаёл,
Болагинам, қилма деб ҳато.

Қучоғида эркаланиб гоҳ,
Ҳеч тўймаймиз унинг кўзига.
Аёл қалби қалб учун паноҳ,
Ўт қўймасин лекин ўзига.

ТЕМИР

Темир эриб бўлди ёй ўқи,
Сўнг қуйишди ундан
замбарак.
У отилди, қулади чўққи,
Дунё бўлай деди чамбарак.

Кўз ёшидан эриди темир,
Ёвузликни тамом ташлади.
Омоч бўлиб қайтадан
бир-бир
Ерни яйраб ҳайдай бошлади.

Турсун РАШИД.

Зомин райони.

МУСОБАҚА ВА НАТИЖА

ФУТБОЛ. Бугун мамлакат чемпионатининг биринчи лигасида навбатдаги тур учрашувлари. Жами саккизта матч бўлиб ўтади. Улардан «Шинник» — «Локомотив», «Котайк» — «Пахтакор», «Спартак» — «Қайрат» учрашувлари ишқибозларни айниқса қизиқтирмоқда. Чунки пешқадамларнинг ғолиблик учун курашиши кутилмоқда.

Эслатиб ўтамиз: ҳозир биринчи лигада уч команда пешқадамлик қилмоқда. 19 тадан очко тўплаган Владикавказнинг «Спартак», Тошкентнинг «Пахтакор», Запорожьенинг «Металлург» коллективлари биринчи, иккинчи, учинчи ўринларда бормоқдалар. Ўтган турда Тюменнинг «Геолог» клуби билан дуранг ўйнаган «Локомотив» (Москва) командаси ҳисобида 18 очко бор.

* * *

Иккинчи лиганинг шарқий зонасида ҳам мусобақалар қизғин ўтмоқда. Навбатдаги турда қуйидаги натижалар қайд этилди. «Навбаҳор» — «Трактор», — 2:1, «Спартак» — «Динамо» —1:2, «Вахш» — «Нефтяник» — 0:0, «Сурхон» — «Автомобилист» — 2:1, «Звезда» — «Шахтёр» — 2:0, «Иртиш» — «Қайсар» — 2:0, «Копетдоғ» — «Целинник» —0:1, «Зарафшон» — «Экибастузчи» — 1:1.

ШАХМАТ. Краматорскда «Оқ руҳ» деб аталган Бутуниттифоқ мусобақаси бўлиб ўтди. Финалга чиққан Хабаровск, Тошкент, Ленинград, Луганск, Москва, Челябинск шахматчилари 1—6-ўринлар учун курашадилар.

БАСКЕТБОЛ. Мамлакатимиз вакиллари Пловдивда ўтаётган халқаро мусобақада каторасига икки ғалабани қўлга киритдилар. Улар дастлаб Югославия терма командасини 82:71, сўнгра Канада баскетболчиларини 92:82 ҳисобида мағлубиятга учратишди.

Болгария терма командаси ҳисобида ҳам икки ғалаба бор. Болгар баскетболчилари Франция ва Канада вакилларини енгдилар.

Шингил кулгу

ЎРГАНГАН КЎНГИЛ

У қурилишда қоровул эди. Сменасини топширгач, уйига ниманидир олиб кетарди. Бунинг учун хуржуннинг бир кўзидек сурх халта тиктириб олган эди.

Шу тариқа у ҳовлисини ғишт, рандаланган ёғоч, катта-кичик плиталар билан тўлдириб ташлаганди.

Бугун ҳам уйига йўл олар экан, қурилиш майдонига синчиклаб назар солди. Ҳеч қандай буюм қолмаганди. У иккиланиб ўтирмади-да, нарироқда ётган, уч яшар гўдакнинг калласидек келадиган тошни халтасига солиб олди.

ТЕЛЕФОН

— Сизда имконият бор, Суқсур ака, уйингизга телефон туширтирсангиз бўлмайдими?

— Телефонни-ку аллақачон туширтирардим-а, лекин болаларим ёлғончиликка ўрганиб кетишади, деб қўрқаман.

ЗИЁФАТ

— Кеча Шишақул ошнам арақни ташлагани учун зўр зиёфат қилиб берди.

— Ўша мен билган Шишақул бўлса, унинг бунақа зиёфатини ҳали кўп еяр экансиз.

Хўжамурод ТОШТЕМИРОВ,

Ангор райони.

Ранг-баранг олам

АВТОМОБИЛСОЗЛАР РАҚОБАТИ

Мексика шу йил мобайнида автомобиль ишлаб чиқариш бўйича Лотин Америкасида биринчи ўринга чиқиб олиш ҳамда саноатнинг мазкур соҳасида Лотин Америкасида доим пешқадамлик қилиб келган Бразилиядан ҳам ўзиб кетиш учун реал имкониятга эга, деб хабар берди Нотимекс агентлиги.

Шу йилнинг ўтган даври мобайнида Бразилия автомобилсозлик заводларида маҳсулот ишлаб чиқариш 40 фоиздан зиёдроқ камайди, айни пайтда Мексика енгил ва юк машиналарини ишлаб чиқаришни 11 фоиз кўпайтирди. Мутахассислар Мексика автомобиль саноатининг тез суръатлар билан ўсиб бораётганини ҳамда яхшигина рақобатлашиш қобилиятига эга бўлаётганини таъкидламоқдалар, ҳолбуки бу мамлакат 1986 йилда Бразилияга нисбатан тўрт баравар кам автомобиль ишлаб чиқарарди. Бу йил Мексика қарийб 500 минг автомобиль ишлаб чиқариши кутилаяпти. Булар асосан енгил машиналар бўлади.

БЕПАРВОЛИК ТУФАЙЛИ

Португалияда болалар ўлими ва жароҳатланиши Европа ҳамжамиятига аъзо мамлакатлар орасида энг юқори даражага етганлиги қайд этилди. Бу ерда ҳар йили бахтсиз ҳодисалар оқибатида 500 дан зиёд бола нобуд бўлади, чунончи бу ҳодисаларнинг ярмидан кўпроғи ота-оналарнинг бепарволиги туфайли юз беради. Истеъмолчиларни муҳофаза қилиш муаммолари миллий институтининг директори Л. Эштевау журналистлар билан учрашганида шуларни таъкидлади.

Институт ходимларининг фикрича, ота-оналар ва тарбиячилар болаларга таҳдид солувчи хавф-хатар ва зарур эҳтиёт чоралари тўғрисида етарлича маълумотга эга эмаслиги ансарият бахтсиз ҳодисаларнинг асосий сабабларидан биридир.

СОЯ—ҲИМОЯЧИ

Жанубий Африка билан Австралия тери раки касаллиги жаҳонда энг кўп учрайдиган мамлакатлар ҳисобланади. Онкология марказининг Кейптаунда эълон қилинган маълумотларига қараганда, Жанубий Африкада яшовчи оқ танли кекса кишиларнинг 65 фоизи у ёки бу даражада шу касаллик билан оғриган. Бу касалликнинг вужудга келиши ва ривожланишининг сабаби, қанчалик ажабланарли бўлмасин, Жанубий Африка Республикасининг деярли йил давомида ҳаво очиқ ва иссиқ бўладиган ажойиб иқлимидадир.

Олимларнинг фикрича, ернинг азон қатлами юпқалашиб борган сари шу турдаги хавфли шишлар пайдо бўлиши янада кўпайиб кетмоқда. Шунинг учун Жанубий Африканинг барча аҳолисига иложи борича соя жойларда юриш ва океан соҳилида тобланишга оқилона ёндошиш тавсия этилмоқда. Мутахассисларнинг фикрича, агар бемор ўз вақтида шифокорларга мурожаат қилса, тери раки касаллиги билан оғриган ҳар юз беморнинг 90 нафарини бутунлай тузатиб юбориш мумкин.

БОШҚОТИРМА

ЧАЙНВОРД: 1. А. Қодирийнинг «Меҳробдан чаён» асари қаҳрамонларидан бири. 2. Теварак-атрофдан кескин ажралиб турувчи жой. 3. Юксак маҳорат, усталик. 4. Сочилувчан ер қатлами. 5. Андоза. 6. Чироқ тили. 7. Ярамас оқибат, касофат. 8. Қизғаниш. 9. Тенг томонли тўртбурчак. 10. Олий ўқув юрти ўқувчиси. 11. Ўзаро низо. 12. Транспорт тури. 13. Ишонч, эътиқод. 14. Музика асбоби. 15. Миллат. 16. Сайёралардан бири. 17. Ҳарбий хизматчи. 18. Қўрғон. 19. Ер ҳайдаш машинаси. 20. Бир он, лаҳза. 21. Айлананинг икки нуқтасини бирлаштирувчи тўғри чизиқ.

КРОССВОРД. 22. Ўзбекистон футбол командаси. 23. Вафодорлик. 24. Телеминиатюра ижрочиси. 25. Ўзбек классик шоири. 26. Ўтмиш. 27. Таянчиқ. 28. Еру осмон, олам. 29. Тошкент қандолатчилик корхонаси. 30. Ранг. 31. Ўзбек халқ рақс куйи. 32. Мўл-кўлчилик. 33. Мустаҳкам, устувор. 34. Жумҳуриятдаги вилоят. 35. Табиат ҳодисаси.

Тузувчи: Фаёз ҒАФУРОВ.

Муҳаррир ўринбосари Н. ЁҚУБОВ.

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ»—
«СЕЛЬСКАЯ ПРАВДА»
Газета Центрального Комитета Компартии Узбекистана
Выходит на узбекском и русском языках.

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР: Муҳаррир ўринбосарлари — 33-44-43, 32-56-21, 33-16-27-, 32-54-41, Масъул котиб. — 33-09-93, 32-56-26. Масъул котиб ўринбосарлари — 32-56-25, 32-54-48, 32-54-47. Партия турмуши бўлими — 33-54-33, 32-56-22. Совет қурилиши бўлими — 32-56-34. Деҳқончилик бўлими — 33-54-33. 32-56-35, 32-54-51. Чорвачилик бўлими — 32-56-33. Қишлоқ қурилиши бўлими — 32-54-44. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 32-56-36, 32-56-39. Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-46, 32-56-39. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 32-54-52. Таржима бўлимлари — 32-56-31, 32-54-54, 32-54-55, 32-56-28. Иллюстрация бўлими — 32-58-79. Эълонлар бўлими — 33-81-42.

Р — 04623. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. Д. 1208. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12